

HALLO HALLO

MEDLEMSBLAD FOR NORSK RADIOHISTORISK FORENING

NR. 99(3/07)

23.ÅRGANG

OKTOBER 2007

ISSN 0801-9800

Nilsen-settet stikker opp fra haugen

Vi skimter WS38

HALLO HALLO

MEDLEMSBLAD FOR NORSK RADIOHISTORISK FORENING

Stiftet 15. November 1979

NRHFs adresse: Norsk Radiohistorisk
Forening
Mekanikerveien 32
0683 Oslo

Telefon: 22 75 62 11
Faks: 22 75 62 12
Hjemmeside: <http://www.nrhf.no>
Epost : nrhf@nrhf.no

Bankgiro: 7877.08.68970
**NB! Egen bankgiro for
medlemskontingent: 7114.05.48108**

TILLITSVALGTE:

Styret:

Formann: Tor van der Lende
Kasserer: Tore Moe
Sekretær: Just Qvigstad
Styremedlemmer: Trygve Berg, Steinar Roland
Varamann: Tor Modalen

Redaktør Hallo-Hallo:

Tore Moe. Epost: hallo@nrhf.no

Katalogkomiteen:

Trygve Berg, Bjørn Lunde.

Field-Day komite:

Ernst Granly, Asbjørn Ursin, Hans Sæthre.

Koordinatorer for Radiohistorisk Nett:

Geir Arild Høiland, Jan Stræte og Ernst Granly.
Epost: radionett@nrhf.no

Frekvenser:

3.965 MHz
6.775 MHz
30.700 MHz
38.800 MHz
45.950 MHz

Amatørradiokoordinator:

Arnfinn M. Manders LA2ID
Tlf. 98 46 37 70, e-post: trs80@c2i.net
Treffes også på antikknettet.

Antikknett for radioamatører:

3.510 MHz, CW, lørdag kl. 0930
145.550 MHz, FM, mandag kl. 2100
51.600 MHz, AM, mandag kl. 2100

Salg komponenter:

Tor van der Lende. Epost: bestilling@nrhf.no

Salg rør:

Just Qvigstad. Epost: ror@nrhf.no

Salg katalogark og skjemaer:

Bjørn Lunde. Epost: skjema@nrhf.no

Medlemskap:

Steinar Roland. Epost: medlemskap@nrhf.no

Auksjonssaker:

Just Qvigstad. Epost: auksjon@nrhf.no

Annonser på NRHFs hjemmesider:

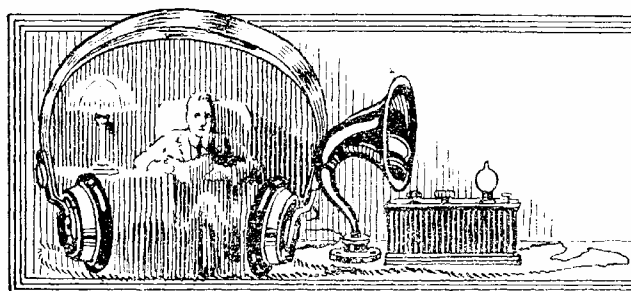
Asbjørn Ursin Epost: salg@nrhf.no

Åpen hus hver tirsdag kl. 18.00 - 21.00

Deadline for stoff til neste nr. 30. oktober.
Neste nr. beregnes utkommet 11. desember.

INNHold:

Siden sist av Tore Moe	4
NRHF var hos NRRL av Erling Langemyr	7
Bilder fra Field-day på Jørstadmoen	8
Askim Radiofabrikks mottaker LARGO 2 av Vidar Haugen	10
Bertil Jøreng besøker Mascot	14
Radiomuseet på Orkney av Bjørn Dybing	15
Bordkalenderen av Odd-Jan Jonassen	18
Spionreiret i Oksavika av Norleif Bjørneseth	22
BC614 av Tore Moe	25
Tor's Hjørne av Tor van der Lende	31
Rare radioer av Tor van der Lende	35
Våre vakre mikrofoner av Tor van der Lende	36
Museumsguiden av Tor van der Lende	37
Våre vakre krystallapparater av Erik Steen	38
Hittil ukjent radiokurs i Sverige i 1944/45 av Magne Lein	40
Der Funkstelle der Abwehrstelle Oslo av Karl og Rudolf Staritz	46
Ei lita historie om illegal radiolytting under krigen av Bjørn Eithun	49
Utførsel av kunst- og kulturgjenstander av Erling Langemyr	50
Grammofonstifte-esker av Nils Mathisen	52
Bilder fra Nils Mittet	53
Annonser	54

SIDEN SIST

av Tore Moe

Så har vi kommet til nr. 99 av Hallo Hallo. Det betyr at neste utgave blir et jubileumsnummer som vi vil prøve å gjøre noe ekstra ut av. Kanskje med fargebilder i hele bladet. Og vi håper selvsagt å få noen ekstra spennende artikler.

Redaktøren har nå flyttet til Løten, planlegger å henge opp antenner og begynne å eksperimentere med radio.

Dette vil nok gå ut over redaktørjobben fordi samarbeidsmøter med resten av redaksjonen (Steinar Roland) og trykkeriet blir vanskeligere.

Etter 23 år har vi kanskje stivnet i formen, så det kan være flere årsaker til at foreningen burde se seg om etter ny redaktør. 100 utgivelser er et fint tall å vurdere å trekke seg tilbake på. Kassererjobben må overtaes av andre i april 2008.

Besøk fra Tekna og Nito 24.04.07

Denne kvelden kom ca. 20 personer fra disse foreninger og fikk servert kåseri om radioens historie.

Radiomarkedet 09.06.07

Sommerauksjonen ble droppet i år av grunner som vi har redegjort for tidligere. Det ble arrangert radiomarked i stedet.

Vi har fått både positive og negative reaksjoner på markedet på Gran skole. Tor skriver en del om dette i sitt hjørne, og undertegnede vil nevne noe av det positive: Det var en hyggelig dag, hvor man møtte gamle og nye venner, noen fikk bra omsetning på sine varer, og jeg fikk for eksempel tak i en powerplugg til flymottakeren BC348, som jeg har lett etter i 10 år. (Denne pluggen ble alltid sittende igjen i ramma som var montert i flyet når radioen ble tatt ut.) Selv om det med powerpluggen ikke er noe tungtveiende argument for eller mot, så er noe viktig for oss i auksjonsgjengen: Når dagen var omme var også alt arbeidet unnagjort. (Det var jo det som var foranledningen. En auksjon krever mye for- og etterarbeid. Dette henger igjen meget nært sammen med kassererarbeidet.)

Foreningen gikk 3-4000 kr i underskudd (lokaleleie/vask og annonser) og ble kvitt lite av gjenstandene.

Vi får da veie de positive kontra de negative sidene mot hverandre og vurdere om radiomarked skal være et fast innslag eller ikke, og om vi skal påta oss 2 eller 3 auksjoner i året.

Besøk av audiointeresserte blinde fra Norge og Danmark 26.06.07

Denne kvelden kom ca. 10 svaksynte personer som fikk demonstrert rørforsterkere.

Field-day Jørstadmoen 01.07.07

Tok turen fra Løten sammen med Ingeborg. Jørstadmoen med Modellkammeret er et meget trivelig sted. Selve arrangementet foregikk utendørs.

Modellkammeret har en stor samling militært sambandsutstyr fra krigen og opp til 1980-årene. Det omfatter rene radiosett, jammere, fjernskrivere, krypto, linjeutstyr, radiolink med mer. Selve bygningen er fra 1890-årene og meget pent restaurert.

Besøk hos Rolf Riise i Brumunddal 01.09.07

Hit kom det ca. 15 gjester. Det er alltid like hyggelig å besøke Rolf og kona og å treffe andre fra foreningen man ikke har sett på en stund. Rolf selger unna en del av sin samling, og noen av oss benyttet sjansen til å skaffe oss noe nytt gammelt å ta med hjem.

Trandum

Forsvarsmuseets Venner tok kontakt med foreningen og sa de trengte hjelp til å vurdere en del sambandsutstyr de hadde stående i containere på Trandum. Erling Langemyr, Hans Sæthre og undertegnede tok turen opp. Der sto det 6 store skipscontainere fulle av paller med gammelt sambandsutstyr. Pallene måtte kjøres ut i friluft slik at vi kom til. På den måten klarte vi å gjennomgå 3 containere på en kveld, så vi må dit igjen. Som takk for hjelpen kommer foreningen til å få overta noe av utstyret når vi er ferdige. Det var dessverre mest telefoniutstyr, men også noen NRS100, WS32, Nilsen-sett osv. Vi har spandert hele omslaget av bladet på dette besøket, og bildene gir et visst inntrykk av hva det dreier seg om.

Katalogarkene

Vi har planer om å begynne å dokumentere norsk-produserte båndopptakere etter hvert. I inneværende år blir det ikke flere

katalogark, men fra neste år av håper vi å være i gang med 5 og 5 ark som før.

Høstauksjonen 20.10.2007

Auksjonslista følger med dette nr. av bladet. Alle prosedyrer og regler blir som før. Husk å ta med alt du kjøper, og vær oppmerksom slik at du ikke i vanvare tar med noe du ikke har kjøpt. Husk også å ta med hjem ev. usolgte egne gjenstander. Med andre ord: forlat ikke lokalet før dine egne gjenstander er klubbet. Lykke til, og god auksjon!

Høstmøter

Etter høstauksjonen blir det ikke noe organisert møte før **julemøtet tirsdag 4. desember 2007**. Da blir det nye demonstrasjoner av rør-forsterkere og Hi-Fi utstyr. Samt servering av gløgg og kaker. Men hver tirsdag er lokalet åpent mellom kl. 18.00 og 21.00. Stikk innom da, og slå av en prat, kjøp rør og deler, eller forsyn deg med det du vil ha i gratishaugen.

Elektronisk krigføring

En av våre medlemmer, Birger Bremnæs, skrev for en tid siden en liten bok: "Elektronisk Krigføring i Hæren". Denne fikk vi kjøpe av ham for et par tre år siden, når han holdt foredrag om dette emnet hos Rolf Riise i Brumunddal. Personlig har jeg denne bok stående i bokhylla for "viktige bøker". Den kan absolutt anbefales for de som interesserer seg for militært radiosamband, og kan bestilles hos forfatteren: Birger Bremnæs, Ragnar Frish vei 15, 3530 Røyse, tel. 32157616

eller e-post: nre1851@combitel.no.

Den er uinnbundet, og koster kr. 100,- portofritt tilsendt.

Radionette

Fredrik Hildish minner om at: *Den 27. september er det 80 år siden Jan Wessel etablerte Radionette og samtidig lanserte Europas første nettdrevne radio i 1927.*

En riktig god høst til alle!

TM

Willy Lyder Hansen er død.

Vårt medlem nr.708, Willy Lyder Hansen, LA2KE, døde 18. april i år. Willy var fast hos oss hver tirsdag. Han brukte mye av tiden der til å sortere Tandberg-deler, og gjorde en kjempejobb for foreningen. Han hadde tidligere jobbet som TV-reparatør hos både Tandberg og Radionette, og ble etter konkurransen i -78 lærer på Sogn Videregående skole, hvor han jobbet fram til pensjonsalder.

Willy hadde fast salgsstand utenfor lokalene på Gran skole hver gang vi hadde auksjon, og mange av oss har nok kjøpt et og annet hos ham. Vi i foreningen savner han. TM

NRHF var hos NRRL

av Erling Langemyr, 124, LA3BI

Norsk Radio Relæ Liga avholdt sine NRRL-dager 3.-5. august på Revsnes hotell, Byglandsfjord. Det var Kristiansandsgruppen av NRRL som var arrangør. Opplegget var også i år helt tradisjonelt med hyggelig sammenkomst, rekeften om fredagen. Samme dag åpnet også utstillingen som tre leverandører av moderne utstyr var med på. Her hadde NRHF en stand som viste en del eldre amatørutstyr, blant annet sender Starflite 90, mottaker HE-30, hjemmebygget VFO, Geloso VFO, og en rørconverter 144 til 11 MHz, det meste fra 1960-årene og en BC-348. Ellers var det litt illegalt utstyr som bestandig fenger store gutter. En må vel kunne si at vår utstilling fattet interesse, men det var ikke mer enn 55 medlemmer som møtte opp på årsmøtet lørdag. Skremmende lite, men stemningen var upåklagelig. Som vanlig var det festmiddag etter årsmøtet. NRRL har valgt postavstemming hvilket

vi hadde forslag om på vårt siste årsmøte. Her var det også et nedslående resultat. NRRL hadde 2.447 medlemmer i april. Det kom inn bare 136 poststemmer hvorav 13 ble forkastet, dvs. det var kun 123 gyldige. Det blir en deltagelse på 5,5%. Du kunne ikke stemme på årsmøtet, all avstemming skulle foregå pr. post. Dette til ettertanke for vår forening og de som ønsker postavstemming. Neste år vil det bli en annen vri. Da vil det bli arrangert Norsk Hammeeting 2008 i Letohallen i Eidsvoll i tiden 11.-13. april av Gardermogruppen av NRRL. NRHF er allerede invitert. På denne måten vil NRRL prøve å få i gang flere aktiviteter. Nærmere informasjon vil sikkert komme, men du kan allerede nå gå inn på www.hammeeting.no og følge med. Foreningen oppfordret lokale medlemmer til å bidra med utstyr og betjene standen, men dessverre så fikk vi ingen respons fra dem.

Bilder fra Field-day på Jørstadmoen 1.juli

LA1D og antikknettet i drift

229 Willy Bergli og 596 Georg Heiberg foran Willys Volvojeep

WS22 og WS19

Fra Modelkammerets utstilling: En kraftig komplett jammestasjon

Askim Radiofabrikks mottaker LARGO 2

av Vidar Haugen. Medlem 1932

I Hallo Hallo Nr. 97 (1/07) Etterlyste Bjørn Lunde bilder av **Askim Radiofabrikks mottaker LARGO 2**.

En slik radio burde det være mulig å finne i Indre Østfold. Og kanskje litt til også.

Largo 2

Odd Erling Olsen i Askim er en av dem som arbeidet i produksjonen på Askim Radiofabrikk fra sommeren 1946 frem til sommeren 1949. Han har fortsatt en slik radio og har egentlig ikke noe imot fotografering - men er jeg klar over at Askim Radiofabrikk også produserte en batterimodell?

Familien Olsen tar i mot med bevertning. Mottakeren er hentet frem og representerer fortsatt lokal bedriftshistorie på en verdig måte. LARGO 2B Produksjonsnummer 2096 – rett fra lager hos mannen som bygget den selv – og betalte for den.

Stempelmerkene er på plass og dokumenterer det. Olsen kan fortelle:

ASKIM RADIO, LARGO

2B, LARGO 3 og LARGO 3B er i grove trekk like. Men de har litt forskjellig rekkefølge på betjeningsknappene, og en viss forskjell på fargene i trimlistene.

LARGO 2B var bestykket med EBS32, ECH35, EL33, EL39 og U50. En utgangstransformator, gjerne plassert i bunnen av kassen, dro den omlag 8 tommer store høyttaleren. På Nr. 2096 bærer høyttaleren navnet Tandberg. Dette

var et resultat av at fabrikken måtte ta de delene de kunne få til produksjonen.

Også kabinettversjoner av Largo ble produsert. Disse ble utstyrt med doble høyttalere, ekstra rør i utgangen (push-pull), og en Garrard platespiller med evighetsstift*.

Radiofabrikkene i Askim

Noen kjenner kan hende til en tidligere radiofabrikk i Askim. ARA eller Askim Radio Askim. Denne fabrikken ble ifølge Olsen startet rett før krigen, men måtte gå inn ved krigens utbrudd, og kom seg aldri på bena igjen. Askim Radiofabrikk hadde ingen andre direkte forbindelser med ARA enn at de første viklemaskinene for spoler og transformatorer som Askim Radiofabrikk brukte kom nettopp derfra.

Brødrene Arve og Ole Helldal la grunnlaget for den nye radiofabrikken i Askim. Arve i stillingen administrerende direktør og Ole som bedriftens teknisk sjef. Bedriften hadde sin produksjon og administrasjon i A. B. Aarsteinsgate i Askim. Lokalene var tidligere benyttet av Glava, og før dem igjen som møbel-fabrikk. I det samme området av byen hadde også en rekke andre bedrifter sitt daglige virke.

På det meste sysselsatte Askim Radiofabrikk ca 10 personer. Det var unge mennesker, aldersgjennomsnittet lå vel omtrent på 17 år, mener Olsen. Blant dem han den gang hadde gleden av å arbeide sammen med, er fortsatt Kåre Nybråten, Kåre Ås og Willy Johansen blant oss. Moen, hvis oppgave var å montere inn chassiser i kabinettene og pakke de ferdige apparatene, er dessverre gått bort.

Ingeniør Eriksson (jada, han kom fra Sverige) sto for utvikling. Olsen minnes ham som en svært effektiv mann, og med

god grunn. Olsens tidlige oppgaver i bedriften var monteringen av spolesatser, noe som krevde stor nøyaktighet. Eriksson fulgte Olsen med argusøyne i starten for å se hvordan arbeidet ble utført. Litt etter litt kom Ingeniøren ut fra sitt kontor med svært mange nye og presisjonskrevende oppgaver som skulle løses. Og de valgte han å gi til unge Hr. Olsen. Eriksson har nok vært tilfreds med innsatsen.

Trimming og innjustering av ferdige apparater ble senere Olsens hovedoppgave. Toleransene på komponentene som fabrikken kunne få tak i til produksjonen var mildt sagt sprikende, og en samvittighetsfull fremferd ble dermed helt avgjørende for gode resultater. Det faktum at Olsen mestret spolenes kunst først, kom nok også godt med når kondensatorene levde sine egne liv og motstandene kanskje ikke forstod sitt eget beste.

Olsen sier det ikke selv, men fra hans familie har jeg latt meg fortelle noe om forholdene på fabrikken under skiftende årstider: "Av det far har fortalt fra radiofabrikken, sitter jeg igjen med et bilde av at han jobbet ved et bord fullt av masse rot. Om vinteren satt han og hutret og frøs mens han arbeidet. Selv om han hadde med masse klær på inne, var det langt fra varmt."

Odd Erling Olsen har også rukket mer en radioproduksjon. Han har rukket å være til sjøs. Og selv om forsvaret den gang ikke trodde de kunne bruke ham, tok han jobb på Norild, en av hjørnesteins-bedriftene i Askim. Hvor lenge? Ja, det ble over førti år det....

Men hvordan var det nå med denne batteriradioen? Jo, den bar navnet ETERNA og ble produsert frem mot

slutten av, og parallelt med LARGO apparatene. Olsen forteller at av hensyn til den ekstra plassen batteriet krevde, hadde batteriutgaven smalere og høyere kabinett og en svakt skrånende front.

Den modellen må vi nok spørre noen andre om å få fotografere ja, men takk til hr. og fru Olsen for bilder, velsmakende kaffe og svært godt selskap.

** Evighetsstift:*

Stiften besto av en lang "ståltråd" som gikk gjennom armen fra et kammer der den var oppspolt i et "snellekammer". Under avspilling ble stiften sakte revolvert slik at slitasjen etter hvert fordelte seg jevnt rundt stiften diameter. Ble stiften for slitt, kunne en løsne og trekke frem litt mer tråd for så å skru den fast igjen og knekke av en kort bit av den dårlige enden og vips – ny stift. En praktisk forbedring i forhold bronsestift.

Odd Erling Olsen

Bertil Jøreng besøker Mascot

Platespilleren Dixie.

Bertil hadde en slik i 1958.

Denne ble produsert i 2 - 3000 eksemplarer.

Treverk og skaitrekk ble laget av en lokal som het Jensen & Jørgensen.

Den krakellerte overflaten inne i kofferten er en spezialeffekt som oppsto når man lakkerte hvitt på overflaten av gullfolie.

Bertil lurte på om noen vet om innmaten ble brukt av både Mascot og Radionette?

Det ble også laget en større modell med forsterker.

Skinnen til venstre i lokket har autolås i åpen stilling, og utløseren fungerte like bra i dag. Personlig synes jeg ikke denne modellen er like elegant som den lille.

Høytalergrillen er malplassert. Dog behøver man ikke skru den fra hverandre for å skifte batterier.

Nede til høyre sees klaffen som trekkes opp for å slippe ut batteriene fra et hull i siden.

Radiomuseet på Orkney

I Skottland: Bjørn Dybing

I sommer var det 50 år siden jeg sist besøkte Skottland så nå ville jeg ha en skikkelig runde for å friske opp gamle minner. Turen ble derfor lagt nordover fra Edinburgh, via Sterling, Fort William og Sky til de ytre Hebrider. En snartur til Orkney var det også plass til og det var her jeg fikk min største overraskelse: Orkney Wireless Museum!

Radiomuseet på Orkney er ikke godt synlig, men kan vise mange interessante gjenstander

Nede ved havnen i Kirkwall fikk jeg øye på det gamle bygget og måtte straks inn for å ta en titt. Her ble jeg godt mottatt og vist rundt av GMØWED, Ed Holt. Museets radiostasjon var også i drift og QSL kortene på veggen fra LA5RV og LA1IE tydet på at her hadde det vært nordmenn før meg.

Ed fortalte at museet ble grunnlagt i 1983 av nå avdøde Jim MacDonald etter at han i en levealder hadde samlet på alle slags elektriske ting. Gjenstandene er imidlertid

sterkt knyttet til lokal historie, ikke minst fra WW2 hvor det var et intenst kommunikasjonsnettverk knyttet til stedet for å overvåke den britiske flåten i Scapa Flow. Dette er et stort sjøområde omsluttet av øyer og gir en ideell havn. Området er vel best kjent for tiden rundt avslutningen av første verdenskrig da den tyske krigsflåten ble internert her i påvente av fredsavtalens betingelser. Admiralen for flåten aksepterte ikke betingelsene og ga sine kapteiner beskjed

om å senke alle skip. Dette er nå verdens største samling av krigsskip og et yndet sted for amatørdykkere.

Også ved begynnelsen av WW2 kom Scapa Flow i søkelyset da en tysk ubåt høsten 1939 snek seg inn i havnen og senket flere skip. Etter dette ble alle innløp unntagen ett fylt igjen og en mengde elektronisk utstyr, blant annet en radar stasjon, montert for å hindre nye overraskelser. Dette var krigens første operative radar stasjon og basert på et design fra 30-åra. Nå står den her på museet.

En rask titt i hyllene blant de eldste tingene:

-Her fant jeg en mottaker Loewe modell OE337 produsert i Berlin 1926. Mottakeren hadde ett stort rør, men inni dette var det montert 3 mindre.

-Batterimottakeren "Osram four" fra 1930 som i sin tid kostet 30 pund.

-Flere krystallmottakere, bl.a. en Radiola med 2 krystaller bygget av BTH i 1922.

-Et Western Electric krystallmottaker no.44001 fra 1922.

Av de mer kjente tingene så jeg flymottakeren BC-348H og R116a, en mottaker benyttet i Sunderlands flybåter og i Fairy Swordfish Torpedo Aircrafts samt en rekke radiosett som kom fra Spitfire basert på Kirkwall Airport.

Museet har sin egen hjemmeside www.owm.org.uk. Her finner du en rekke bilder av utstyr de stiller ut og mer om deres historie og sendinger på amatør-båndene. Museet har kallesignal GB2OWM.

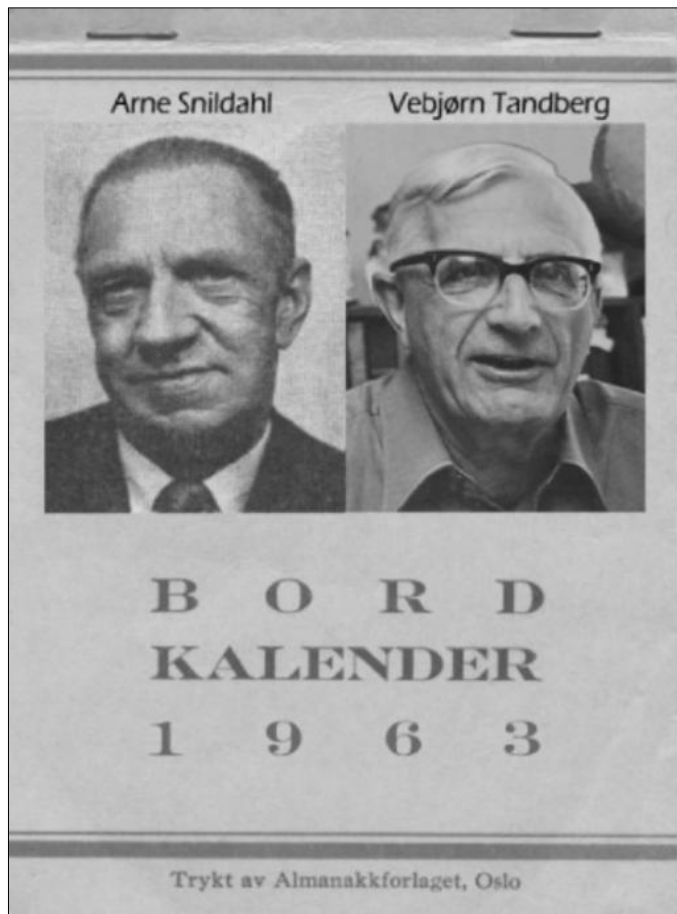
Radioamatørene GM6GJW John og MM3XUI Glenn opererer museets stasjon, en FT 101ZD

*Orkney med Scapa Flow var britenes viktigste flåtebase.
GMØWED Ed, viser her deler av radarstasjonen som var stasjonert på Orkney.*

En del av de flybårne radiosettene

Bordkalenderen...

Av Odd-Jan Jonassen

*En
Båndamatør
spurte*

og

*Vebjørn
Tandberg
svarte*

Det er allment kjent, at om man tok kontakt med Tandbergs Radiofabrikk med spørsmål om et av produktene av teknisk / praktisk art, så fikk man alltid et utfyllende svar tilbake; ja, enkelte ganger var svarbrevet endog undertegnet av Vebjørn Tandberg selv.

Båndamatør Arne Snildahl, bosatt i Stavanger, hadde i sin tid et teknisk problem vedrørende bruk av sine båndopptakere. Hans innspillingsproblemer, fra våren 1963, endte tilslutt opp hos Tandbergs Radiofabrikk, hvor Vebjørn Tandberg svarte

- Her er historien -

Båndamatører

Aktive båndamatører foretok lydopptak på eget utstyr, med mikrofon og båndopptaker, og etter at råopptaket var foretatt, ble det ofte bearbeidet på ulik vis; det ble foredlet. Det kunne bli redigert; beskåret eller bli satt inn i en større sammenheng, og til slutt hadde man et ferdig bearbeidet resultat, som forhåpentligvis var verdt å høre på, også for andre.

Arne Snildahl, - båndamatør, bosatt i Stavanger

Arne Snildahl, opprinnelig fra Kristiansund N, ble båndamatør på slutten av 1950-tallet. Han var utdannet typograf og var bl.a. ansatt i "Dagbladet Rogaland", i Stavanger. I sin tid ble han medlem av Norsk Magnetofon Klubb, NMK, en landsdekkende forening for båndamatører.

Norsk Magnetofonklubb, NMK

Ingvald R. Larsen, i Vennesla, etablerte Norsk Magnetofonklubb i 1954. Klubben ble reorganisert i 1960, og "flyttet til Oslo", og skulle fortsatt være en landsdekkende forening for båndamatører, i så henseende. Inne i Oslo overtok Bernt Rusdal som formann, mens Kjell Vik ble redaktør for "Lydia", det var klubbens medlemsblad. I tillegg kom også "LYDIAvis", (red. Nils C. Rød), det var et halv times program innspilt på lydbånd, som ble sendt ut til medlemmene. Arne Snildahl ble i sin tid den første "Kontaktmann for NMK", her i Stavanger. Da Stavanger Lydbånd Klubb, (SLK), ble etablert i 1968, som landets første selvstendige klubb, drevet på lokalt grunnlag; ble Arne Snildahl valgt til nestformann i vår lokale klubb.

Norsk Magnetofonklubb

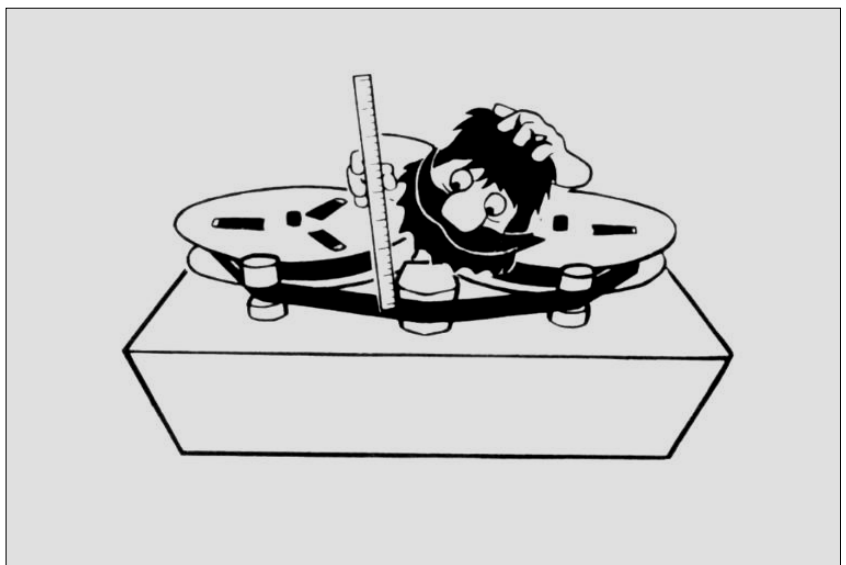
*- samlet båndamatører
i fra hele landet.*

Innspillingsproblemer, våren 1963

Utpå våren 1963 får Arne Snildahl en del innspillingsproblemer med sine båndopptakere. Og, i stedet for å sende et ordinært brev inn til Norsk Magnetofonklubb, så sender han et innspilt lydbånd, hvor han der redegjør for de oppståtte problemene. Innslaget kommer med i klubbens "Lydiavis", nr. 8, 1963.

Arne Snildahl, - på innspilt lydbåndrull:

"Jeg kjøpte her forleden et nytt bånd, og det var plombert, og i plastpose. Allikevel, når jeg spilte det inn, gjorde opptak på det båndet, så forekom det en del av et radio-opptak, eller radioprogram på båndet. Dette fant jeg svært merkelig, og jeg kan ikke finne noen som helst forklaring på det. I mitt tilfelle var det slik at: Det var ikke radio på

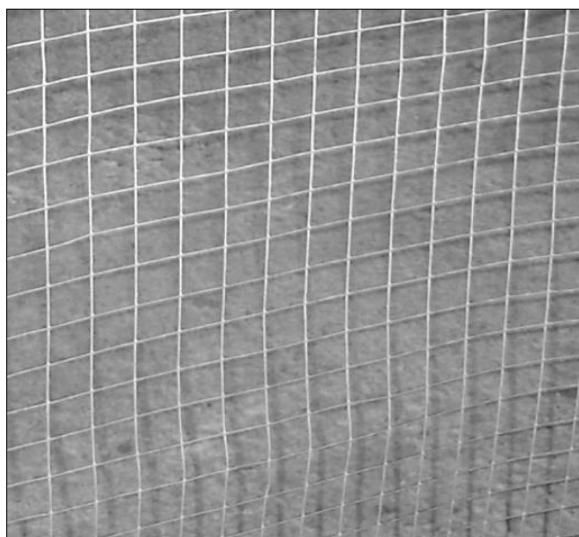

rommet i det hele tatt, - ingenting - , det var bare en mikrofon og to båndopptakere. Men allikevel så forekom værmeldingen på det opptaket jeg gjorde. Og det kunne være moro, kanskje for andre enn meg også, å få forklaring på, eller om dere kan si hva jeg skal gjøre for å forebygge den slags i framtiden?"

Nils C. Røed (NMK, Oslo):

"Vi kan fortelle at vi har vært borti det samme, ved et par anledninger. Fenomenet kan enklest forklares slik, at en båndopptaker kan oppføre seg som en radiomottaker, hvis den brukes i nærheten av kraftige radiosendere, og altså utsettes for særdeles kraftige feltstyrker."

Faradays bur

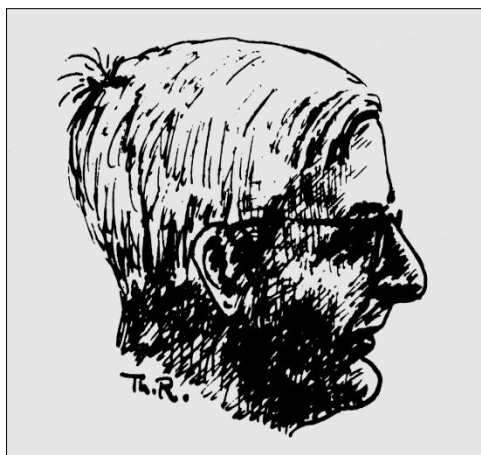
Nils C. Røed (fortsatte): "Det ble foreslått å bygge stua om til et såkalt "*Faradays bur*", altså skjerme det for uønskede felt. Og det kan gjøres ved å tapetserte vegger, gulv og tak med hønsenetting, som jordes. Kanskje lite hensiktsmessig, så derfor ringte vi til Vebjørn Tandberg....."

"Faradays bur".

Effektiv skjerming;

- hvor man tapetser vegger, gulv og tak med hønsenetting, som jordes.

Vebjørn Tandberg, (i telefonen):

"Det er ikke noe særlig vanskelig å bli kvitt det. Vi pleier å putte inn en liten kondensator, så blir det som regel borte. Det er forholdsvis enkelt, men av forskjellige grunner så har vi ikke gjort det på alle sammen, for det tar bitte lite grann av frekvens-området, ... men, i praksis ikke noe som betyr noe, ... men, av den grunn har vi ikke satt det på alle sammen."

Vebjørn Tandberg ga teknisk løsning på problemet i 1963.

Trøbbel i Trøndelag for NRK-fjernsynet

Nils C. Røed: "Vi kan også fortelle at fjernsynet, under sin reportasjeturne i Trøndelag i høst, (1962), virkelig hadde problemer med Trøndelag Lokal, under opptakene i Trondheim. Vi fikk lokalsenderen inn på vårt program gjennom mikserne og forsterkere. Det virket en stund aldeles håpløst; bare spenningen ble satt på, spilte reportasjebussen for fullt. I dette tilfellet var det bare å forsøke seg fram med forskjellig jording, omlegging av kabler, bytting av utstyr, osv., og vi klarte etter mye arbeide å redusere interferensen til et minimum. Og ikke bare lyden, men bildene var også sterkt preget av senderens nærhet."

Trøbbel i Stavanger for Norges Smalfilmforbund

I sin tid hadde Norges Smalfilmforbund kommet til Stavanger på en filmturne. Tiden var knapp. Det var bare en halvtime før filmene skulle kjøres. En 16 mm filmfremviser, samt båndopptaker, og annet utstyr ble rigget til, mens folk hadde begynt å komme. Salen var allerede $\frac{3}{4}$ -full av mennesker, men filmene måtte likevel prøvekjøres litt; bare noen få meter, slik at man også kunne prøve lyden. Allerede i første scene i den første filmen, så hørte man, høyt og tydelig: "Dette er værvarslinga for Vestlandet"

Opptak fra AM-båndet via høyttalerledninger

Her i Stavanger, på en del av det nåværende området til Stavanger Universitet, lå mellombølgesenderen; *Stavanger Kringkaster*, (1930-1982) som bl.a. sendte på frekvensen 1314 kHz. Det verserte mange historier om at enkelte beboere i nærheten kunne motta radiosendinger via komfyrer, kokeplater, strykejern, mv. En eldre båndamatør, endog bosatt på skyggesiden av selve senderen, greidde i sin tid å foreta gode opptak på lydbånd, uten brum, ved hjelp av den revolverte kabelen til hans eget høyttaleranlegg. Kabelen koblet han direkte til inngangen på båndopptakeren, henholdsvis Tandbergs Båndopptaker TB 2 eller TB 84. Men så, i 1982, ble det slutt med å "tyvlytte", da senderen ble slått av; for en ny, kraftig mellombølgesender ble bl.a. tatt i bruk på Kvitsøy, utenfor Stavanger.

Tandbergs Bølgefeller i bruk

Fra lang tid tilbake, nærmest i radioens barndom, kunne man få kjøpt såkalte "bølgefeller". Det var en liten forsats som man plugget direkte inn mellom den utvendige strekkantennen og selve antenne-inngangen på radioapparatet. Slike sperrekretser var trimmet opp til en og annen aktuell lokalsender på stedet. Dermed kunne man bedre få inn andre (og svakere) stasjoner lenger unna, uten å bli for mye sjenert av den kraftige senderen på hjemstedet.

Et utvalg av bølgefeller fra Tandberg.

Aktuelle frekvenser

gjeldende for Stavanger Kringkaster.

Type 724A (465 kHz og 850 kHz),

Type J 72 (850KHz). Type 1313 kHz.

Odd-Jan Jonassen, Stavanger.

Spionreiret i Oksavika

av Norleif Bjørneseth, LA9FG

Under krigen i Noreg 1940 – 45 føregjekk motstandskampen mot okkupasjonsmakta i vesentleg grad frå England.

Den øvste militærleiinga heldt til i London, og her vart stort sett alle planar for åtak som skulle gjerast mot tyske anlegg og styrkar i det okkuperte Noreg utarbeidde.

For å kunne utføre åtaka på ein rasjonell måte var det nødvendig å ha sikre informasjonar om all tysk aktivitet, som t.d. transport av tropper og materiell både på land, i lufta og til sjøs.

Ein stor del av transporten føregjekk med skip langs kysten. Desse fartya hadde vanlegvis eskorte av tyske marinefarty.

For å kunne overvake skipstrafikken vart norske agentar landsette fleire stader langs norskekysten. Dei skulle ved hjelp av radioutstyr sende daglege meldingar til London. Radiokommunikasjonen over Nordsjøen til London føregjekk ved hjelp av morse og vanlegvis på frekvensar mellom 6 og 7 MHz. Radioutstyret var x-tal styrd tx med effekt ca. 5W (Paraset) og 2-rørs rx.

Agentstasjonen "Frey":

Brørne Ole og Tore Sneffjellå frå Rana vart saman med 2 – 3 tonn utstyr (radio, straumaggregat, akkumulatorar, bensin-kanner, kle og proviant) sende til Skorpesundet med KNM "Hitra" førd av Ingvald Eidsheim. Vidare transport av utstyret føregjekk ved hjelp av lokale motstandsfolk til området ved Laupen (Rovdefjorden). Sidan dei 2 agentane vart oppdaga her av lokale folk følte dei seg ikkje trygge. Difor vart alt utstyret flytta 2-3 gongar og hadde som siste plass

under eit fjelloverheng i Almedfjellet ved Oksavika. Her 240 m.o.h. hadde dei panoramautsikt til skipstrafikken gjennom Rovdefjorden. Agentane sjølve kalla stasjonen "Frey" etter hesten heime på gardsbruket i Rana. Andre namn dei brukte var "Limbo" og "kåken". Limbo (eng.) = forgard til helvete / fengsel.

Ved hjelp av trugne lokale medarbeidarar, mellom anna folket i Oksavika, kunne brørne operere frå "reiret" sitt i fjellsida i heile 10 månader. Dagleg rapporterte dei om tysk skipstrafikk i skipsleia gjennom Rovdefjorden. Rapportane dei sende til London var den direkte årsaka til at tyske skip vart utsette for flyåtak (Ørsta - Volda - Åram). Nokre av skipa vart senka.

I Åramsundet fekk allierte fly inn fulltreffar på det tyske lasteskipet "Hans Leonhard". Båten var lasta med ammunisjon. Det er sagt at då han gjekk i lufta skal det ha ført til den kraftigaste eksplosjonen her til lands under krigen. Glasruter vart knuste og metallgjenstandar vart funne på land i vid omkrins.

Etter at tyske peilestasjonar hadde lokalisert "Frey", måtte dei 2 agentane etter 10 månader spionasje flykte etter først å ha øydelagt det viktigaste av kommunikasjonsutstyret. Fluktruta gjekk same vegen som turen inn, først til Skorpesundet i motorbåt tiløyrande og førd av folket i Oksavika, og vidare med KNM "Vigra" til Shetland med "Shetland-Larsen" som skipper. Under flukta med den vesle 23 fots opne motorbåten på veg til Skorpesundet møtte dei ein svært tett snøkave. Oksavikkarane som førde båten skulle i ettertid ha sagt at aldri før eller seinare kom ein snøkave meir "beleilig".

Krigshistorikar Ragnar Ulstein (85) har karakterisert "Frey" som ein av dei viktigaste og dyktigaste agentstasjonane.

Rekonstruksjon:

Herøy Rotaryklubb har ei tid hatt som arbeidsprosjekt saman med dei som no bur i Oksavika å ta vare på minna som skriv seg meir enn 60 år tilbake i tid, og også å synleggjere for komande generasjonar ein av dei aktivane motstandsfolk opererte på.

I dag bur tidsvitne Kjartan Oksavik (84) og sonen Guttorm med familiar i Oksavika. Dei har saman med andre familiemedlemar og hjelpesmenn bygd opp att det vesle skuret i fjellsida der agentane heldt til. Herøy Rotary-klubb utarbeidde eit opplegg for å markere innviinga av "kåken".

Onsdag, 22. august førde KNM "Hitra" eit 20-tals innbedne gjestar (mellom anna 2 frå Søre Sunnmøre gruppa) frå Fosnavåg til Skorpesundet og vidare til Oksavika. I flokken var og fylkesmann Ottar Befring. Dei fleste av gjestane og fleire andre oppmøtte greidde å klatre seg fram til "spionreiret" i Almfjellet. Det vart trangt om plassen i det svært bratte fjellpartiet, men meir enn 60 personar kunne lytte til informasjonen Roald Sporstøl i Herøy Rotaryklubb ga.

Vidare fortalde tidsvitne Kåre Oksavik om flukta dei 2 agentane måtte gjere i februar 1945. Son til Ole Snefjellå, Svein, døtrene Hege og Grete og sonen Geir Tore til Tore Snefjellå hadde også teke turen til Oksavika for å vere med på markeringa. Ingen av dei hadde tidlegare vitja staden. Desse fire sentrale personane var tildelt æra å avduke ei minnetavle gitt av Herøy kommune og bolta til fjellveggen.

Ottar Befring, fylkesmann i Møre og Romsdal, minte forsamlinga på kor viktig det var at minna ikkje visnar bort etter dei som kjempa for fred og fridom.

Han takka folket i Oksavika for innsatsen dei gjorde i krigsåra og også for arbeidet dei hadde utført ved å rekonstruere tilhaldstaden for agentane. Som synleg prov på dette festa han på brystet til Kjartan, Kåre og Nottung Oksavik ein spesiell "minneknapp" med H7-emblem. Også Herøy Rotaryklubb mottok ros av fylkesmannen for initiativet deira.

For at samkoma i Almfjellet skulle ha ein snev av historisk sus og realitet hadde medlemar av Søre Sunnmøre gruppe av Norsk Radio Relæ Liga med assistanse av la8pv – Knut frå Moldegruppa montert antenne og radioutstyr. På cw vart det oppretta radiosamband over Nordsjøen til England. På grunn av dei verbale innslaga vart det knapp tid til å demonstrere korleis dei 2 agentane hadde operert radioutstyret, men morsesignala frå K2'en (7 MHz) lydde til tider som fin "bakgrunns- musikk", i allefall for oss radioamatørane.

Antenna me brukte var identisk med det Ole og Tore hadde nytta – 20m strekkanten.

Som avslutting på minnemarkeringa stemde forsamlinga i med fedrelandsongen.

PS. Dei som ønskjer meir detaljerte opplysningar om aktiviteten til dei 2 agentane bør lese boka av Dag Christensen: "Ein spion går i land."

Etter krigen hadde Tore ikkje tapt interessa for radiokommunikasjon.

Han kom med i amatørrekkene med kallesignal la4nc og skaffa seg utstyr. Dessverre vart han i 50 års alderen råka av hjernesvulst og måtte gjennomgå fleire

operasjonar. Sjukdomen gjorde at han
dessverre ikkje fekk høve til å dyrke

radioamatørhobbyen slik han gjerne
hadde ønske om.

Restaurert kåk før kamuflasje.

KNM Hitra

BC614, en gammel kriger.

Av Tore Moe nr. 2

En lite påaktet rørforsterker er BC614, som er en audioforsterker, egentlig mikrofonforsterker, fra Hallicrafter (USA 1940). Den var ment til bruk sammen med den store senderen BC610, og ga et kraftig audiosignal til modulatorens i senderen. Senderens inputeffekt var på nesten 0,8 kW, og det samme måtte modulatorens yte. Men BC614 skulle bare gi et styresignal til modulatorens. Med 6SN7 i push-pull kunne den kanskje gi 4-5 watt i audiosignal. Forsterkeren har to innganger; en for kullkornsmikrofon, og en for dynamisk mikrofon. I tillegg har den en jack for morsenøkkelen, og kunne nøkkel den store senderen på cw.

Selve forsterkeren er en rett fram konstruksjon, med to inngangstrioder, 6SN7 som driver og fasevender, 6SN7 (igjen) som utgangstrinn med utgangstrafo.

En del av audiosignalet er ført tilbake til en egen avc forsterker med to likeretterdioder. Dette gir en DC-spenning som varierer med utstyringen, og regulerer forsterkningen i audiokjeden. Risikoen for overmodulasjon ble dermed redusert kraftig.

Som en ekstra finesse har den en lf-oscillator (6SN7) som gir en sidetone som føres tilbake til mottakeren i stasjonen. Dette var en BC312 med egen tilkoblingsmulighet på fronten. Ved

morsesending fikk man medhør i mottakeren.

Hele radiostasjonen hadde benevnelsen AN/GRC-26 og besto av en hytte montert på lasteplanet av en GMC. Det var svære greier, og ble brukt av det norske forsvaret til ca. 1970.

Det fantes flere varianter av BC614. Vi har funnet skjemaet for D-modellen (s.26). Den avbildede modellen er E, som er litt annerledes i inngangsdelen, men er i prinsippet ganske lik.

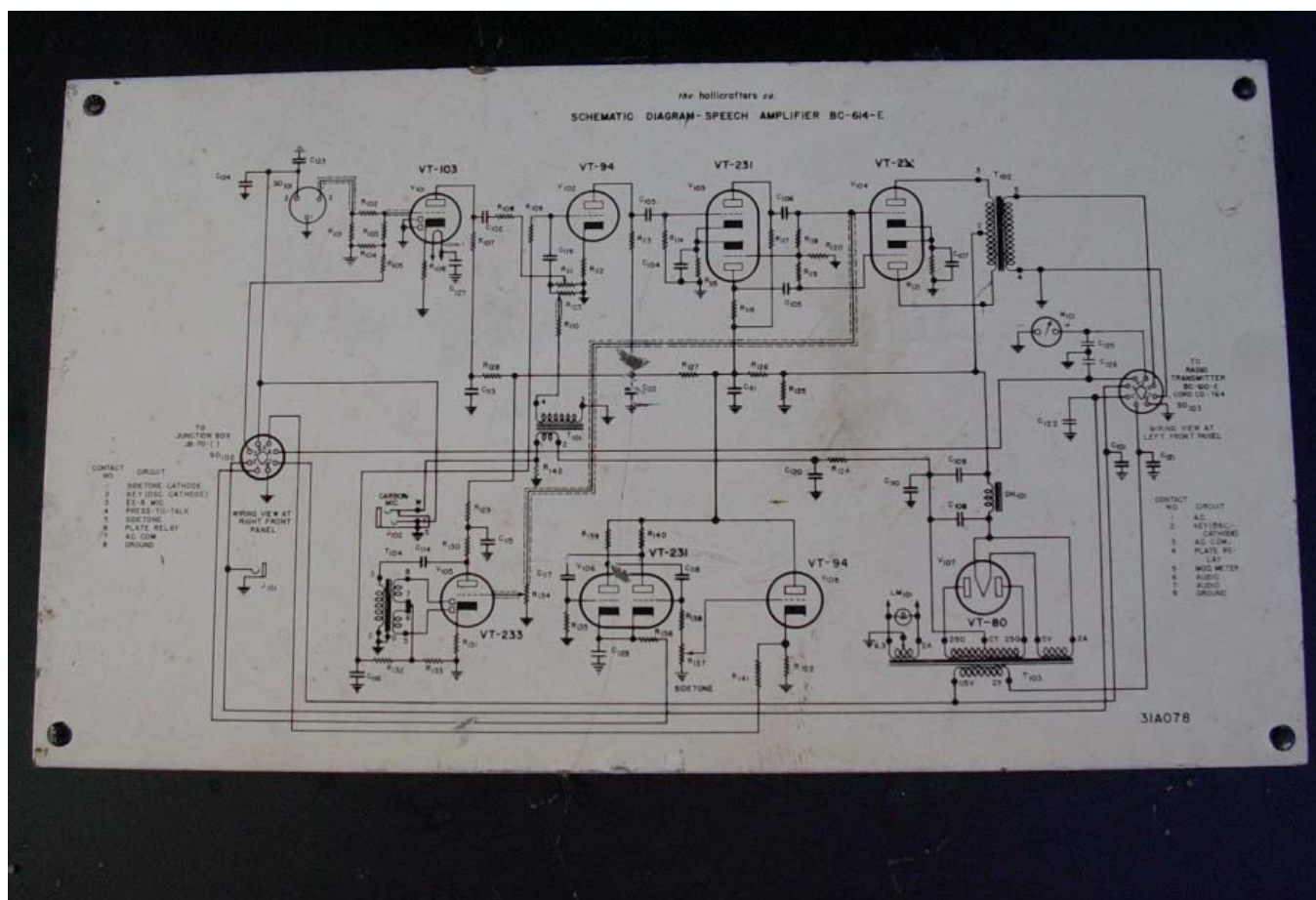
Det må nevnes at røret 6SN7 (dobbeltriode) er etterspurt av Hi-Fi entusiaster i dag. Noen mener det har bedre egenskaper enn ECC82 som er av samme kategori. Det er første gang jeg ser det brukt som "utgangsrør". I dette tilfelle skulle det selvfølgelig ikke brukes for å drive noen høyttaler. Trafoen har nok ikke noen passende lavohmig utgang, her er det 600 ohm.

Som en liten tilleggsopplysning søkte jeg på nettet etter BC614. Fikk få treff, men en adresse hadde skjema på denne og ganske mye annet. Web-siden drives av noe som heter *The Free Information Society*. Der kan man laste ned skjemaer gratis på en rekke BC-typer. Kvaliteten er ikke helt topp, men brukbar.

Bildene på sidene 27 til 30 taler for seg selv.

Bilde 1

Bilde 2

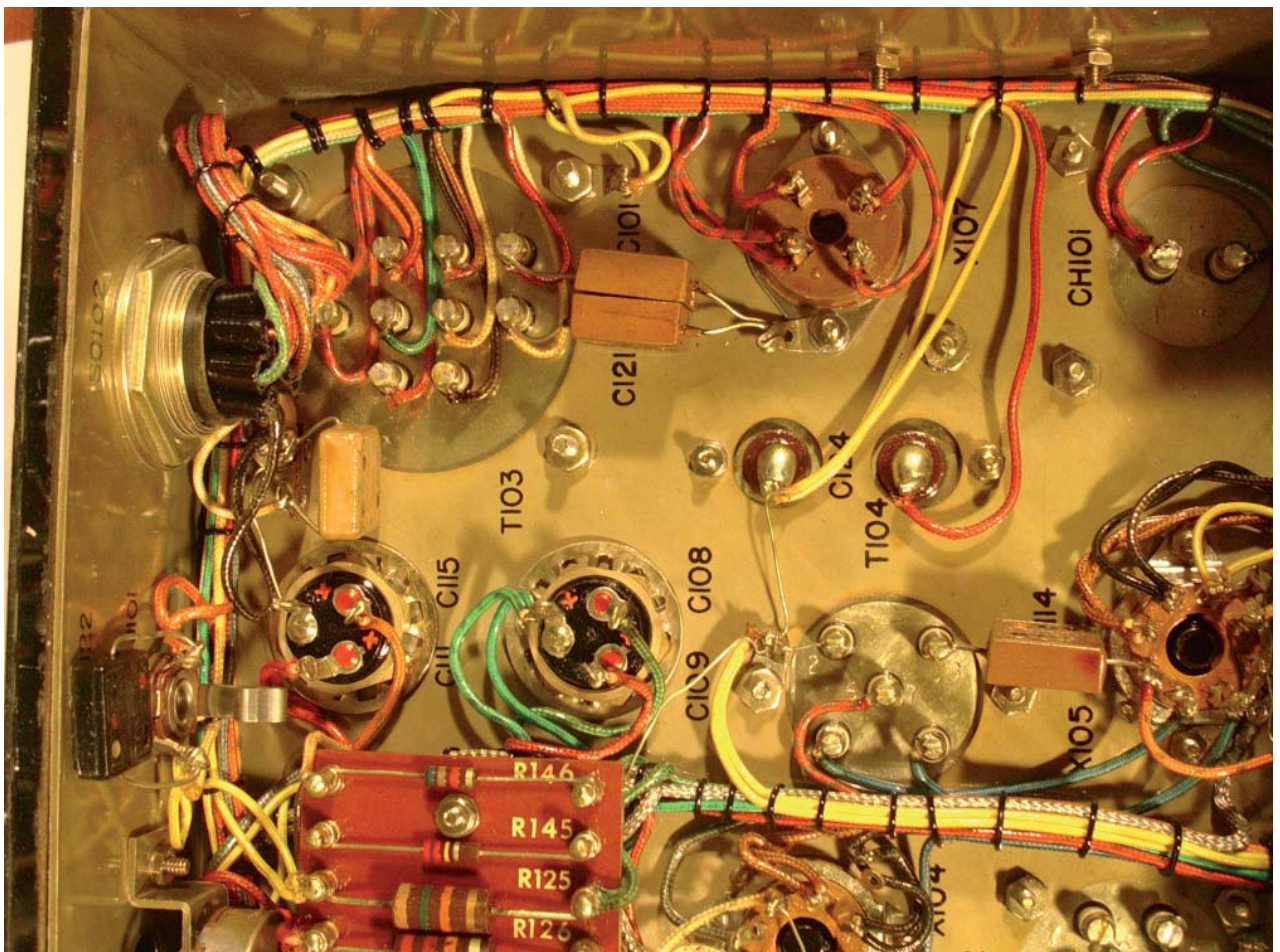
Bilde 3

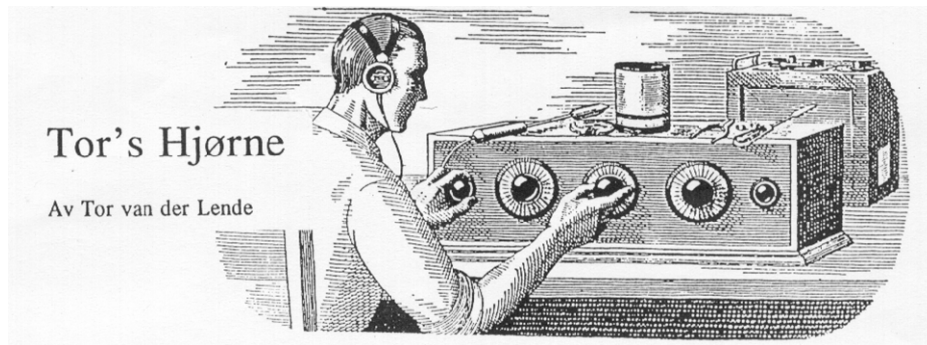
Bilde 4

Bilde 7

Bilde 8

Ai ai for en artig sommer. Er dere fornøyde?

Noe annet som ikke var så artig, var vårt første forsøk med å holde et radiomarked isteden for sommerauksjon. Vi er tydeligvis ikke modne for slike arrangementer her i pottitnorge foreløpig. Slike markeder har vært holdt i mange år allerede i utlandet, bla England og Tyskland med stort hell. Og med masse besøkende. På vårt meget godt forhåndsannonserte marked kom det 50 betalende personer. På våre auksjoner er snittet godt over 100. Hva kan dette skyldes? Min mening er at den genuine samleinteressen er kommet langt i bakgrunnen og den største interessen i dag er Penger. Kjøp billig på auksjon og selg dyrt videre. Det virker som om dette har vært trenden i de senere åra, og dette er en utvikling vi i styret ikke er så veldig glade for. Vi har tidligere oppfordret medlemmene til å være redelige i handel og vandel, og ikke la pengegriskheten overta for samlergleden. For det som faktisk er tilfellet på auksjonene nå er at de fleste som kommer er selgere, og de vil ha mest mulig for sine gjenstander, og de som kjøper, vil gi minst mulig. Og sammenligner man da forskjellen mellom auksjon og marked ser man fort at på markedet er gjenstandene forhåndspriset utifra omtrentlig samleverdi, og disse ligger da mye høyere enn auksjonsprisene, og dermed er det få,

eller ingen som gidder å kjøpe kvalitetsgjenstander til en normal omsetningspris. Dette så vi klart og tydelig vi som var selgere på dette markedet. Så hvor har det blitt av den gode hobbyfølelsen?

Vi ønsker gjerne tilbakemelding på dette prosjektet, og er det liv laga?

Vi kommer vel til å prøve en gang til, men kanskje med en litt annen vri. Jeg har selv vært med på en del slike radiomarkeder i England, og der kryr det av kjøpere, som alle er medlemmer av den engelske foreningen. Vi hadde avertert i avisene for å få med oss andre målgrupper blant sivilbefolkningen, men fra denne kundegruppen var det meget dårlig frammøte. Det skal jo legges til at denne lørdagen, som normalt ville vært sommerauksjonsdagen, var velsignet med et helt fantastisk flott sommervær. Da kan jeg godt akseptere at den vanlige mann i gata heller ville dra på stranda og bade, men ikke våre medlemmer som vanligvis kommer langveisfra til auksjonen. For disse uteble.

Erik Steen med et bord fullt av snadder.

Jeg lurar av og til på hvordan enkelte kan oppføre seg, siden vi nå er i det analyserende hjørnet. Tidligere i sommer fikk vi det triste budskapet om at vårt mangeårige medlem, Willy Lyder Hansen var gått bort. Alle som har vært på våre auksjoner har passert Willy, der han alltid sto utenfor døra på venstre side med alle sine kasser med Tandberg deler. Han var også den som hadde ryddet og laget et lagersystem for våre Tandberg deler i foreningen, og hadde lagt ned et enormt arbeide med dette. Da han etter å ha blitt syk, og hadde begynt med strålebehandling, spurte han meg om foreningen var interessert i å overta hans private lager av deler, svarte jeg selvfølgelig ja. Da skulle han etter hvert ta med seg en del deler etter hvert, og vi fikk flere kasser med nettdelen til TP 43, og noe annet. Men så uteble han, og kort etter fikk vi den triste beskjeden om hans bortgang. Styret sendte en hilsen til familien og med en gave til Willys siste oppholdssted etter familiens ønske, og med hilsen til hans kone om at hvis de trengte hjelp til å ordne opp i Willys radiosaker, skulle de få all den hjelp de måtte ønske fra styret. Intet mer. Vi fikk et takkekort tilbake. Og senere etter en prat med et av våre medlemmer som ofte hadde kontakt med Willy, fikk jeg høre at ingen av hans saker skulle tilfalle foreningen, nemlig fordi familien hadde blitt oppringt av en person som sa han ringte fra foreningen, og med spørsmål om når han kunne komme og hente sakene etter Willy!!!

Hvis jeg noen gang får greie på denne personens identitet, skal han få seg et spark bak som sender han ut i det ytterste mørke, så langt ut av foreningen det går an å komme. Denslags oppførsel og handling på eget initiativ tolereres IKKE.

Sommeren er en fin tid for å gjøre ting man ellers ikke får somlet seg til å gjøre. Jeg for eksempel, har hatt lyst mange ganger til å besøke Oscarsborg Festning utenfor Drøbak, og sannelig siger jeg eder, denne turen fikk jeg tatt sammen med min bedre halvdel sist lørdag, 21/7. Dette er en tur som anbefales på det varmeste. Fergen over går fra to steder, det ene stedet er fra brygga i Drøbak, rett bak akvariet, og det andre er ved forswarets tidligere fergeleie langs veien mellom Drøbak og den store båthavna nord for byen. Tur/ returbillett koster 70.- kr for voksne. Hele øya er nå åpen for publikum, og vi kan rusle rund mellom alle kanoner og stillinger med bunkere og snuse i historien. På øya finnes det også flere spisesteder hvor man kan få seg et godt måltid. For de som ikke vet det består Oscarsborg av to øyer som er forbundet med en liten bro, og på den nordre øya er det en flott gjestehavn for de som måtte komme med egen båt. Her kan man også overnatte i båten sin. I tillegg er det flere badestrender på denne øya. På den store hovedøya, er det satt ut en del geiter for å holde vegetasjonen i sjakk, og dette er ganske sjarmerende for de som måtte ha med seg barn.

Besøk hos Rolf Riise

Rolf Otterbech, Tore Moe og Steinar Roland i kjelleren til Rolf Riise

Rolf Riise og Tore Moe i hyggelig passiar.

En annerledes siste side ble det denne gangen, men vi syntes vi måtte ta med to ferske bilder fra vårt lørdagsbesøk hos Rolf Riise og kona Solveig i den fagre Brumunddal. Vi ble mottatt som gamle venner, (noe vi også er), og ble traktert med kaffe og kaker og deilige pølser med tilbehør. Alltid hyggelig å besøke Rolf og kona i deres vakre hus og storslåtte radiomuseum. Takk for oss.

Bilder fra Radiomarkedet

Tor Modalen med foreningens stand.

Trygve Berg med litt snadder.

Skarre værre en reiseradio? Eller to?

Det var mye litteratur også.

Det var gode tilbud ute også.

Jens Haftorn og henger'n.

"Forsvaret" var også tilstede.

Rare Radioer

Av Tor van der Lende

Det er laget mye rart som er radioer gjennom tidene, i hvert fall de siste 20 årene. Jeg har som så mange andre samlere dratt på meg en liten samling av slike radioer også. Disse vil jeg etter hvert få lov til å vise fram til dere gjennom denne spalten som er ny. En del av de mangler teknisk informasjon, men et bilde sier like mye som mange ord. Den første radioen jeg vil vise dere er en SYKKEL radio. Tror det var ca. 25 år siden jeg kjøpte den til min datter, som da var i sykkelperioden sin som ung pike. Dette er en radio av merket MARK, laget i Japan, selvfølgelig. Den hadde en liten brakett som skulle skrus fast på sykkelstyret, slik som ringeklokka er festet, og under radioen er det et spor til å tre innpå denne braketten. Den er dessverre borte i dag, men radioen har jeg kvar. Den har både FM og mellombølge, og går på 4 AAA batterier.

Den har også en antenneledning som henger ned og flagrer i veien for forhjulet og kan lett henge seg fast i

en eike. (sikkert derfor vi ikke har sett så mange av disse). Bra lyd har den faktisk. I tillegg har den også et bærehåndtak!? (den er da ikke SÅ stor og tung).

Vel, dette var i hvert fall en artig sak. Etter at min datter ikke trengte den lenger, fikk jeg den tilbake, og den har i mange år etter dette gjort tjeneste som toalett radio på vårt WC. Det siste jeg kommer i tanke om når dette skrives, er at jeg mener å huske at jeg kjøpte den i en nystartet radioforretning i Skippergata som het EL-NOR, og de holder i dag til i det nye "Philipsbygget" på Majorstua.

GREATEST TRANSISTOR SET VALUE YET KNOWN !
A 5-stage medium waveband radio which can be built in one hour. No aerial or earth required.
This set has the appearance of sets worth 7 to 8 gns. and works as well as sets four times the price; remember the saving is not in the parts used but by you making it yourself.
Complete in case. Size 5½ x 3½ x 1½ in., genuine 2½ in. speaker, tuning condenser, volume control with switch, **37/6** P. & P. etc. All parts sold separately. **2/6.**

Våre Vakre Mikrofoner

Av Tor van der Lende

Vi fortsetter med å vise fram noen av de mikrofonene jeg har samlet gjennom årene. Denne gang blir det også plass til to stykker. Den første er en japaner, laget av Teisco Sound Research Lab. Modellnummeret er DM-304. Dual impedance with on-off switch. Den er både høy og lav Ohmig, 600 Ohm og 50 kOhm, som lett er valgbart via kabelen og kontakten som er plugget inn. Hvit ledning er lav Ohm, og rød er høy. Dette er en dynamisk mikrofon. Den er laget i støpt polert og lakkert aluminium. Denne mikrofonen kjøpte jeg engang for mange år siden på et radiomarked i England. Prislappen sitter fortsatt på esken, og der står det 2.50 pund. Og det synes jeg den jammen er verdt!

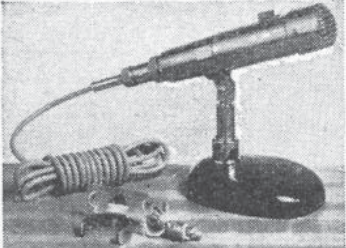
Som vi ser er det on-off bryter på holderen, som også har en sokkel i bunn for kabeltilkopling, samt gjenger for å settes på et stativ.

Neste mikrofon er jeg ikke sikker på produsenten av. Dette er en dynamisk artistmikrofon jeg har sett mange ganger på bilder av sangartister og band. Den er fullstendig blottet for kjennetegn, og er lav Ohmig. Den gir en myk og god gjengivelse av stemmen. (har prøvd den). Mer kan jeg ikke fortelle om denne, eneste er at jeg fant den på et loppemarked for en del år siden.

Vi fortsetter i neste nummer med flere vakre mikrofoner. Jeg har mange å ta av!

**3-WAY SLIM CRYSTAL MICROPHONE
MODEL 100C**

May be hand-held, stand mounted (either floor stand or desk stand) or suspended by lavalier cord. Response 62-10,000 cps. Built-in on/off switch. output level—52db. Omnidirectional head. Clips on or off standard tilting adaptor permitting tilting for multi-angle use. Satin chrome finish.

ONLY 39/6

Supplied complete with 7ft. of shielded cable, lavalier cord.
(Brand new Floor Stand and Base suitable for above 65/- carriage paid.)

Museumsguiden

Av Tor van der Lende

Vår første ferieuke ble tilbrakt i Deilige Danmark, nærmere bestemt på vestkysten av Jylland, litt nord for Esbjerg nær byen Varde. Det er sant som turistbrosjyrene sier at det er deilig å være dorsk i Danmark. Men vi skal jo se oss omkring, og et flymuseum er ikke det værste man kan finne. Jeg fant da et ved Stauning Lufthavn ved byen Skjern, som het Dansk Veteranflysamling, og dette var et stort og relativt nytt museum med mange flotte og spennende fly, samt diverse tilbehør. Dette besto da i forskjellige morsenøkler og telegrafiutstyr, samt 1 stk radio. Det var også en del moderne radar og fly å se. Vel verdt et besøk for en 50 lapp og et par timers rundvandring. Vi lar bildene tale for seg.

Her ser vi en velkjent Spitfire.

Våre vakre krystallapparater

av Erik Steen, 561

Vi er mest vant til å se krystallmottakere i form av firkanta eller runde og anonyme bokser, men det er et faktum at slike apparater ble laget i nær sagt alle mulige og umulige fasonger. Særlig på kontinentet var oppfinnsomheten stor og jeg har sett dem avbildet som miniatyrtugaver av hornminer, gitar, brødboks, lomme-lerke og ikke minst i form av kombinerte bruksgjenstander som bordlamper, urner, klokker o.l.

Mitt lampeapparat ble kjøpt på et lokalt brukmarked for 15-20 år siden. Apparatet er i svært god stand og komplett, men selv om det har en vellaget kasse, så er selve apparatet neppe "fabrikklaget". Det finnes i alle fall ikke noe fabrikknavn, logo eller annen identifikasjon på det, så

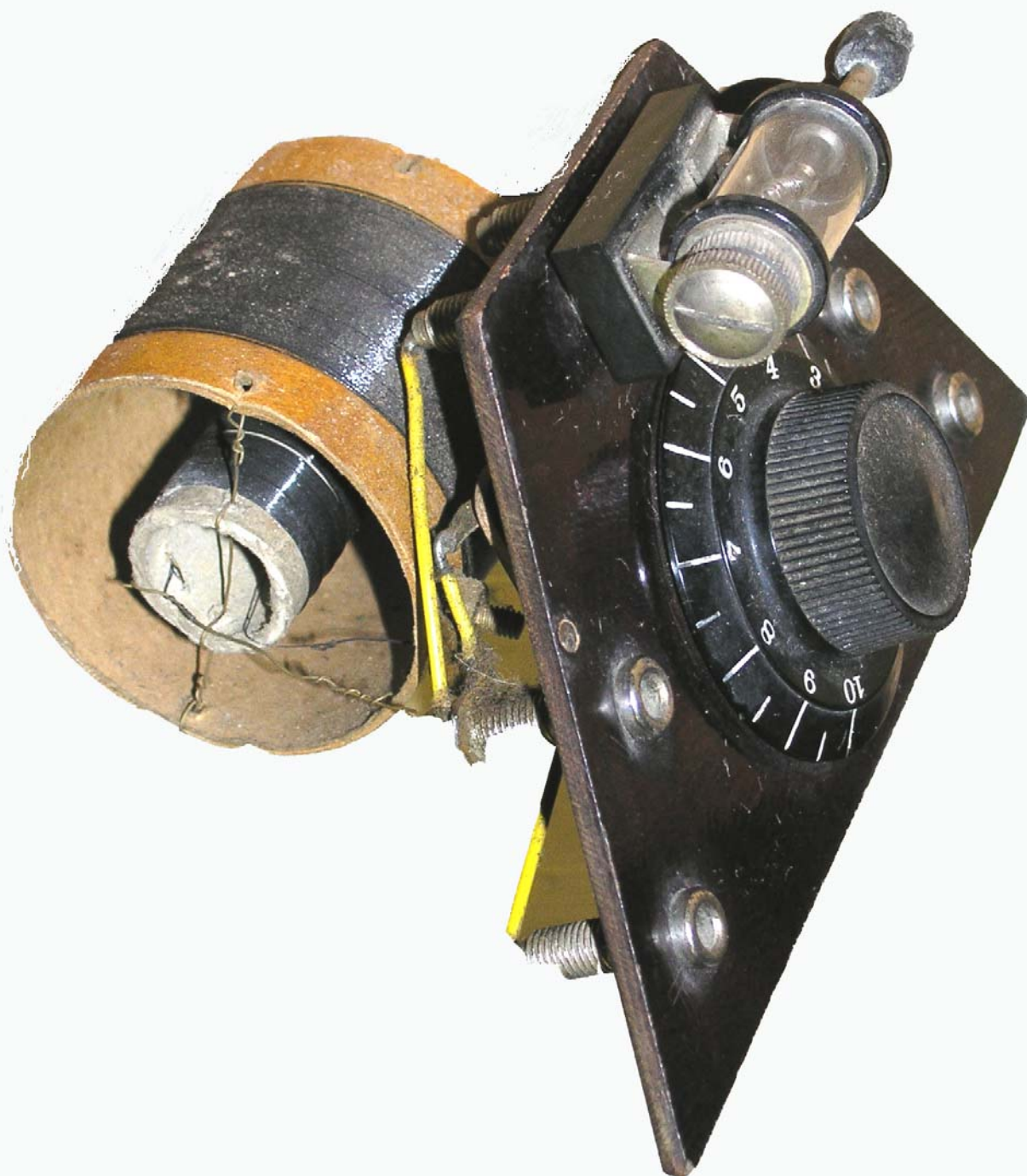
jeg tror mest på at det er solgt som et byggesett. (Jeg mener at jeg for mange år siden så en gammel reklamebrosjyre, trolig fra Radiolagret, hvor de solgte et krystallapparat utformet som en lampe. Hvis noen gjenkjenner apparatet, er jeg takknemlig for tips).

Det er vanskelig å tidfeste apparatet fordi hjemmebyggere og byggesettprodusenter ofte brukte deler som kunne være utrangerte. Derfor kan dette apparatet være laget i hele tidsrommet fra ca 1930, til innpå 50 tallet.

Selve kassa er av rødlig beiset finer og listet i veggskjøtene både inn og utvendig. Den virker å være maskinelt laget, eller i beste fall av en dyktig hobbysnekker.

Innmaten er svært enkel og består av en maskinviklet, todelt spole og dreiekondensator for avstemming. Krystallholderen er en liten type som ble brukt på 20-30 tallet. Det er tilkoblinger i fronten

for en hodetelefon, jord og antenne: Bak er det tilkopleet en gul silkeomspunnet lysnettkabel til lampa. Lampeholderen er med bryter og laget av messing, bakelitt og porselen og typisk fra 20-30 tallet.

Krystallapparatets innmat

Hittil ukjente radiokurs i Sverige i 1944/45

”Det var en rekke ulike kurs på Gottröra, og bygningen huset en del hemmelig virksomheter som fortsatt ikke er fullt kartlagt”, skrev journalist og Anders Johansson i en epost til meg. Han er forfatter av ”Den hemliga arméen”, en meget god og grundig bok om de norske polititroppene. Dette svaret fikk mine egne, journalistiske værhaar til å vibrere. Jeg var nemlig i ferd med å avsløre hva en av disse virksomhetene besto i, via kontakt med flere nordmenn som gikk på radiokurs i dette området og senere ble sendt til Norge som radioagenter og radiotelegrafister.

Av siviling. Magne Lein, LA5EOA, forfatter av bøkene ”Spioner i eget land” (2003) og ”Radioagentene i Trøndelag” (2006).

Det hele begynte med at Helge Reiss-Andersen ringte meg, etter å ha lest fjorårets bok; ”Radioagentene i Trøndelag”:

”Jeg trodde ikke jeg skulle begynne å le når jeg leste en alvorlig og godt skrevet bok om operasjoner under krigen, men det har jeg faktisk gjort. Dine personbeskrivelser er meget gode -----”, sa Reiss-Andersen.

Som forfatter er det hyggelig å høre slike godord. I løpet av samtalen kom det frem at han hadde bakgrunn som radioetterretningsmann både under og etter krigen. Han opplyste at han fikk sin grunnleggende radioutdanning på Mauritzberg, ute ved kysten, ikke langt fra Sunnsvall. Per Winge, som hadde vært telegrafist på Den Norske Amerikalinjen (NAL), var første sjef for Mauritzbergkursene. Winge ble etterfulgt av nylig (27. juni) avdøde brigadér Sverre Børli, som var mye yngre enn Winge og mer en av gutta, sier Fleischer. Kurskravet var minimum 60 bokstaver per minutt, husker han.

Etter grunnutdannelsen på Mauritzberg var det utdanning i såkalt tungradio i sambandsleirene Torpet og Axvall i Gottröra kommune, nordøst for Uppsala. Disse kursene omfattet bruk av 75W og 200W, svenskbygde sendere, montert på lette Volvo-biler, samt 3W bærbare

Telefunken-sendere, overtatt fra den svenske hæren. Helge Reiss-Andersen forteller at han også deltok i sabotasjekurs på Torpet, mens slike kurs var ukjent for Carsten Fleischer. Utdannelsen disse to stedene var med andre ord ikke hundre prosent lik.

Torpet og Axvall lå på herregården Johannesbergs område. Hovedbygningen var hovedkvarter for ledelsen og staben i de norske politikompaniene, som holdt til i midlertidige brakker nær hovedbygningen. Radiokursene her skulle imidlertid ikke dekke sambandsbehov innen polititroppene.

VANNTETTE SKOTT

Det var faktisk tilnærmet vanntette skott mellom hovedbygningen på Johannesberg, med nærliggende politi-brakker, og sambandsleirene Axvall og Torpet, selv om avstanden fra hovedbygningen ikke var mer enn 1,5 km sørvestover til den nærmeste sambandsleiren, Torpet, og 3-4 km til den andre sambandsleiren, Axvall, som lå 3-4 km unna, i samme retning som Torpet, langs en skogsvei. Samtidig var det nok ikke mye tid og overskudd til fraternisering utenfor Torpet og Axvall; reveljen gikk klokken seks, rosignalet klokken ti, syv dager i uken. At isoleringen fungerte meget godt, bekreftes av det faktum at

selv den dyktige journalisten og krigshistorikeren Anders Johansson, som nevnt i innledningen, ikke kom på sporet av disse sambandskursene.

At man tilstrebet at polititroppene og sambandsfolkene skulle holdes strengt atskilt, hadde uten tvil å gjøre med at en rekke av radiofolkene raskt skulle tilbake til Norge som radioagenter, med ultra-hemmelige oppdrag for bl.a. Secret Service og XU. Dette gjaldt blant annet Nils Hauge, Morten Koldås, Sigfast Sivertsen og Trygve Rønning, alle på Secret Service/XU-stasjonen BURI på Levanger (se nedenfor). Nils Hauge kom senere på en rekke hemmelig oppdrag, bl.a. som sjef på BRUNHILD-stasjonen, ikke langt fra 3-riksrøysa.

Disse radioagentene er de jeg foreløpig kjenner til som fikk Secret Service-oppdrag som radioagenter i 1944 og 1945, men det var uten tvil flere.

DET LØSNER

Reiss-Andersen lurte på om jeg visste om noen av de andre fra kursene fortsatt var i live, om jeg i løpet av mitt arbeide med de to første bøkene hadde støtt på navn på deltagere på de samme radiokursene, han skulle gjerne ha hatt kontakt med andre gjenlevende. Til dette måtte jeg svare benektende.

”Jeg trodde jeg kjente til det meste om radioopplæringen under krigen, men dette har jeg aldri hørt om”, bemerket jeg, ”men jeg skal ringe litt rundt”, la jeg til.

”Det er nok ikke stort flere enn vi som gikk der som har kjent til sambandsopplæringen på Torpet, Axvall og Mauritzberg, heller ikke jeg har sett den omtalt i krigslitteraturen”, svarte Reiss-Andersen, som lovte å sende meg litt mer informasjon via epost en av de nærmeste dagene.

Først ringte jeg min venn og gode hjelper Hans Sæthre (LA9LT), som mente å huske at Tommy Anthonsen (LA9LE,

Asker-gruppen av NRRL) en gang hadde nevnt noe om at en av karene som møtes hver torsdag i Holmen Seniorsenter hadde bakgrunn fra Sverige.

Jo da, Tommy mente Carsten Fleischer (LA3YA) var utdannet i Sverige, men hvor visste han ikke. Så var det å ringe Carsten, og han bekreftet at også han hadde gått på de samme radio/sabotasjekursene som Helge. Han hadde til og med et klassebilde, fortalte han.

”Kom utover til Holmensenteret først-kommende torsdag, så skal du få en kopi av bildet”, sa han. Jeg var selvsagt ikke tungbedt! Og bildet viste at det gikk hele 33 kommende radioagenter og telegrafister på dette radiokurset, men Helge Reiss-Andersen var ikke på bildet. Det viste seg at han hadde gått på et parallellkurs.

Antall telegrafister som ble utdannet på Mauritzberg, Axvall og Torpet var med andre ord meget stort. To kull (kanskje var det flere) utgjorde en prosentvis høy andel av det samlede antall radiofolk som ble utdannet utenlands under krigen, kanskje så mye som 20-30 prosent.

Og så det et lite gjennombrudd, da jeg kjente igjen Morten Koldås på bildet. Han var sjef på Secret Service/XU-stasjonen BURI på Levanger fra høsten 1944. Jeg intervjuet ham til begge bøkene mine, og skrev om ham i begge. Men vi kom aldri inn på hans radioutdanning; hvor den foregikk. Koldås har drevet egen advokatpraksis på Steinkjer.

Jeg fant ut at jeg måtte sjekke radio-bakgrunnen til flere av BURI-mannskapet, og da viste det seg at både Sigfast Sivertsen og Trygve Rønning hadde gått på de samme radiokursene. Rønning, som etter krigen var bonde i Inderøy (han gikk nylig bort), nevnte til og med at Sverre Kloumann (telegrafist på Secret Service-stasjonen ERMELIN i Østfold) var en av de instruktørene hans

på nyåret 1945. Sigfast ble etter kurset overført til Secret Service-stasjonen BRISLING ved Mo i Rana, sammen med Karl Holberg, hans tidligere kollega fra BURI. Og mens jeg titter på bilde av en gruppe av sambandsfolk frigjøringsdagene i Sverige, finner jeg plutselig Nils Hauge (se ovenfor), den første BURI-sjefen, på ett av dem. Og han har jeg manglet bilder av i annen sammenheng.

Jeg har med andre ord greid å lokalisere fem av radioagentene som gikk på de ultrahemmelige radiokursene på Torpet, Axvall og Mauritzberg.

Min kontakt med Reiss-Andersen, Fleischer og Koldås er nå i august 2007 fortsatt god. Humøret hos begge er på topp. Og gnisten i øyet er fortsatt på plass.

-- Mauritzberg lå bare et par kilometer fra residensen til den kjente cabaret-artisten Sarah Leander, forteller Fleischer, og legger til at han og de andre gutta sendte lange øyekast etter hennes vakre, 17-årige datter, men aldri kom henne så nær at de fikk testet sjarmen.

Da Trygve Rønning nylig gikk bort, lurte jeg på om det ville komme nekrolog i Trønder-Avisa. Jeg har jo merket meg at etterretningsfolkene sjelden får den type minneord i avisene som eksempelvis blir Kompani Linge- og Milorg-folk til del. Der har spesielt Gunnar Sønsteby, "Kjakan", vært meget påpasselig.

Etter 4-5 uker fant jeg ut at jeg selv fikk skrive en nekrolog over Rønning, selv om jeg ikke kjente ham personlig, dvs. fra annet enn telefonintervjuer. Det samme gjorde jeg også for den berømte GULLFAX-telegrafisten Hjelm Basberg, i Aftenposten og Dagsavisen, sammen Osvald-sabotøren (x) Josef Monsrud, som senere ble hjelper på GULLFAX

Rundt radiobordet i Holmensenteret veksler det mellom besvergende tet-à-tet-mumling over finurlige kurveskarer og gapskratt i plenum. Som "inntrenger" gjorde min historie om min aldersstegne

folkeskolelærer, en innbarka sunnmøring, en viss lykke. I fysikktimen plugget han nemlig min nye hodetelefon rett inn i lysnettkontakten. Han ville demonstrere at lysnettet hadde 50 perioder, men fikk en blå røyksky som resultatet. Mitt nye, selvbygde krystallapparat var dermed sterkt amputert. Månedsvis med sparing til hodetelefon var forgjeves. Tapet av en så kapitalkrevende investering gikk hardt innpå en tiåring i 1947!

Denne læreren hadde en viss tro på mine intellektuelle ferdigheter ("mora di var en av de beste elevene jeg har hatt i de førti årene jeg har jobbet her"), men jeg skuffet ham stadig med mine sleipe påfunn. Hans kommentar, før han for tredje gang den dagen sendte meg i skammekroken, lød slik:

"Magne, eg veit ikkje kva det skal verta av deg, ikkje kan du verta vass-bærar og ikkje kan du verta vedkjøyrar!"

Med andre ord ventet det meg en skjebne verre enn døden. Kanskje var jeg hyperaktiv. I hvert fall bestemte jeg meg for å gjøre hans spådom til skamme; jeg ville utdanne meg, om ikke annet prøve å ta et eller flere NKI-kurs. Annonsene deres i Adressa inneholdt tillokkende ord som teknikker og ingeniør. Göteborg-teknikeren på sin side lokket med ingeniørtittel etter seks måneder, men det virket umulig å tenke på noe slikt med foreldre uten penger.

Hvorfor ukjent?

Det er utrolig at den radioopplæringen Helge Reiss-Andersen, Carsten Fleischer og Morten Koldås og en rekke andre nordmenn var med på i Sverige er forblitt ukjent til denne dag, at det den ikke er kommet for dagen tidligere. Kanskje har det noe å gjøre med at mange, som nevnt ovenfor, nesten umiddelbart skulle på meget hemmelige oppdrag i Norge, og at både de og de fleste andre kursdeltagerne dermed hadde avgitt langvarig taushets-

løfte (som først ble opphevet i 1988 av Johan Jørgen Holst, daværende forsvarsminister. Dessuten fikk flere etter krigen fast eller løsere tilknytning til de hemmelige tjenester. Helge Reiss-Andersen ble eksempelvis radioinstruktør i den superhemmelige og kontroversielle etterretnings- og sabotasje-organisasjonen Stay-Behind (daværende fenrik Leonard Olsen ledet dette kurset). Og Reiss-Andersen var hovedmennene bak utviklingen av Etterretningsstabens såkalte ELINT, hvor "ELectronic INTelligence" først og fremst omfattet registrering og analyse av ikke-kommunikasjonssignaler, dvs. radar-, telemetri-, navigasjons- og andre signaler under Den kalde krigen.

"Freden kom mens jeg var i en sambandsgruppe i Finnmark, utplassert mellom de tyske og sovjetiske styrkene. Daværende kaptein Bjørn Rørholt var satt opp sjef, løytnant Thor Heyerdahl som nestkommanderende. Men Rørholt kom ikke dit, dvs. Skoganvarre, før krigen og felttoget var over. Heyerdahl kom på vårparten, men han så vi knapt noe til; selv om han rakk å gi meg en dragelse for litt rufsete uniform. Hans velutviklede eventyrlyst førte ham nok raskt til andre jaktmarker", ler Helge Reiss-Andersen.

I min presse/forfatter-karriere er "avsløringen" av radioopplæringen på Torpet med tilliggende herligheter et av mine aller største "scoops", og denne artikkelen er første gang dette blir omtalt. Temaet vil bli ytterligere utdypet i min neste, dvs. min tredje, bok om radiosamband og etterretning under 2. verdenskrig, bl.a. med bakgrunn i omfattende intervjuer med Fleischers og Reiss-Andersen.

"Det var også radiokurs for polititroppene på flere av de ovennevnte stedene. Men den utdannelsen i

radiosamband som er mitt ærende, den som var målrettet mot radioagenter og telegrafister på jobb bak fiendens linjer, ble holdt isolert fra polititroppenes sambandsutdanning. Den var på et annet nivå. Der fikk eksempelvis store antall elever opplæring i enkel telefoni. Men polititroppene var en viktig rekrutteringskilde til den meget hemmelige utdannelsen som er beskrevet ovenfor. Man hentet lovende elever derfra, som fra mange andre steder. "Men vi som gikk på disse kursene så ikke på oss selv som en del av polititroppene", sier Helge Reiss-Andersen.

(x) Osvald-gruppen var en kommunistisk aksjonsgruppe, ledet av Asbjørn Sunde, dekknavn Osvald, sabotør og geriljaleder i superklassen. Dessverre brøt han ikke forbindelsen med Sovjet etter krigen, og fikk åtte års fengsel for spionasje. Bare Per Røed, e. krigen utdannet ingeniør og sentral tillitsmann i NITO, kunne matche Osvald som sabotør i Oslo-regionen. Under rettssaken mot Quisling var han Quislings spesielle vaktmann. Røed bodde på Jar i Bærum og gikk bort på 90-tallet, etter å ha skrevet den beskjedne boken "Den ukjente sabotør". Grunnen til at han var ukjent så lenge, var hans taushetsbelagte etterretningsengasjement etter krigen. Listen i boken over hans sabotasjeaksjoner stiller imidlertid alle andre norske sabotører i skyggen, men det finns så vidt jeg vet ikke en gang en byste over ham noe sted.

En norsk utgave, med tittel "Den glemte armé. I skyggen av Hjemmefronten", kommer i begynnelsen av oktober på forlaget N.W. Damm & Søn.

*Carsten Fleischer, (t.v.) og Helge Reiss-Andersen i ivrig samtale sommeren 2007.
De hadde ikke møtt hverandre siden krigen. (Foto. M. Lein)*

Sverre Børli (t.v.) var sjef for radioutdannelsen på Mauritzberg. Etter krigen gjorde han en strålende karriere i Forsvaret og gikk ut av aktiv tjeneste som brigadier i 1979. Han gikk bort i juli i år. T.h. Arne Woll, som etter krigen ble sjef for Skipsmodelltanken på NTH. (Foto: Carsten Fleischers fotoarkiv)

Klassebilde fra Axvall. Fleischer står nest bakerst på høyre side. Morten Koldås står på kne helt t.v. i 3. rekke. Av andre kjente navn for artikkelforfatteren ses som nr. 5 i nest bakerste rekke Arne Vold, senere sjef for Skipsmodelltanken på NTH, og Waldemar Seljeseth, oppfinner av bl.a. sagbruksutstyr for detektering av spiker og andre metallgjenstander i tømmer, nr 3 f.h. i bakerste rekke. (Foto: Carsten Fleischers arkiv)

Bøker til salgs fra NRHF (se også side 54):

1. *Oppgaver i geometri for middelskolen* (Kamuflert håndbok i sprengning og sabotasje) nytrykk, kr. 40,-
2. *Norsk Radio Telefon og Telegraf a/s katalog fra Noratel*, 1924, nytrykk, kr. 30,-
3. *Radiostasjon WS18 Sambandsreglement for Ingeniørvåpenet*, nytrykk, 1943, kr. 40,-
4. *Vade-Mecum av P.H. Brans*, rørdatabok, 1965-67, nytrykk, kr. 250,-
5. *Kurér. En kavalkade i farger 27 Kurérmodeller*, utgitt av NRHF, kr. 30,-
6. *Klebemerker med NRHF-logo*, hvit eller transparent, kr. 10,-

Der Funkstelle der Abwehrstelle Oslo

av Karl Staritz, DJ8HL og Rudolf F. Staritz, DL3CS

Inntil 1944 holdt radiostasjonen som den tyske overvåkingssentralen hadde i Oslo med dekknavn Otto, til i et høybygg i nærheten av Oslo havn. De som tjenestegjorde der bodde i på det private pensjonatet Nissen og inntok sine måltider på hotell Ritz.

I 1944 flyttet sentralen til en "tysker-brakke". I første etasje var det radorom, verksted og vaktrom. I annen etasje var soverommene. Dessverre vet vi ikke hvor sentralen lå. Radorommet hadde

følgende sendere: S 89/80, S 90/40 og S 93/250. Sammen med senderne S 89/80 (80W) og S 93/250 (250W) ble det benyttet kommersielle mottakere som Körting KST, Radione R 3, KWEa og andre mottakere som ble rekvirert av okkupantene. S 90/40 hadde sin egen mottaker og settet fikk da betegnelsen SE 90/40. (Sender Empfänger 90/40, 40W. Mottakeren E 90 var en standard mottaker type E 75.

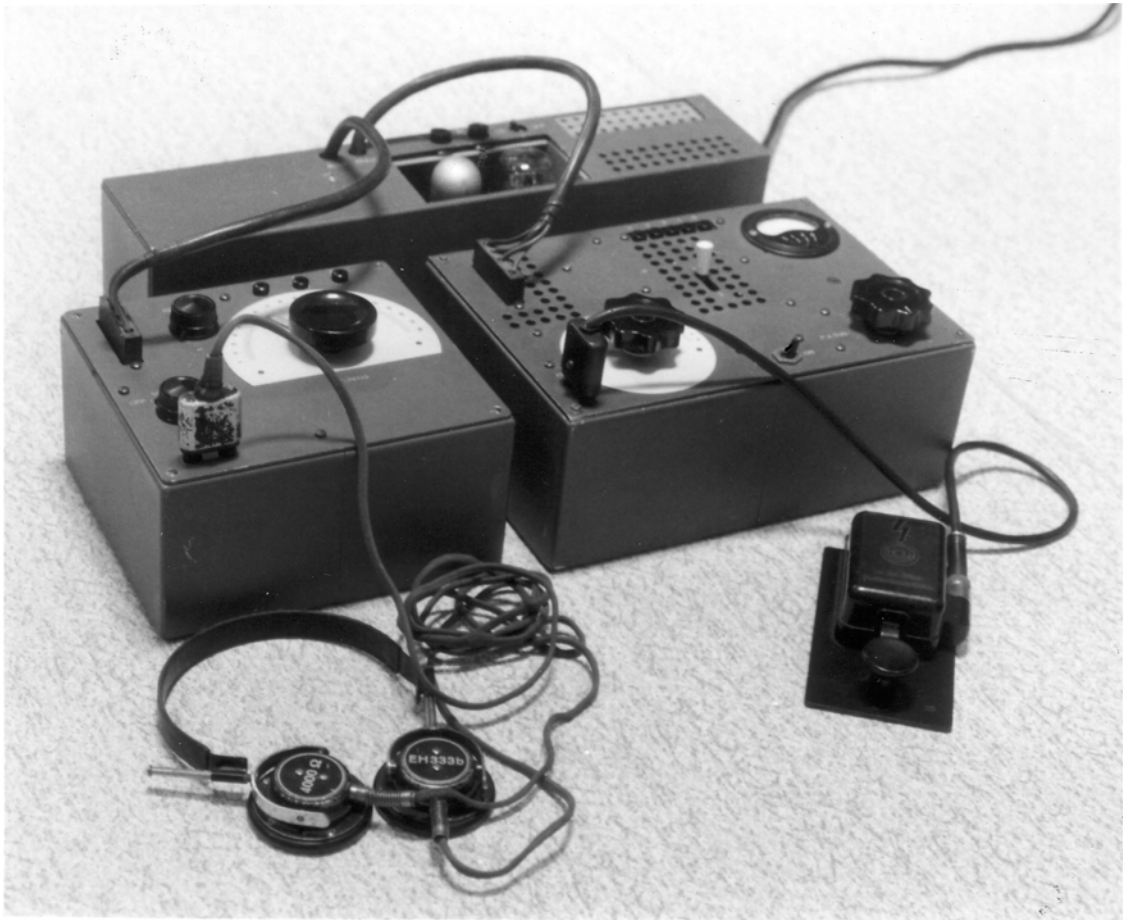
Sentralen ble ledet av:
Kapitän z.S. von Bonin
Oberstlt. Bode
Oberstlt. Rosenberg

Etter kapitulasjonen ble mannskapene internert og sendt tilbake til Travemünde og frigitt den 31. august 1945.

Oversatt og bearbeidet av Erling Langemyr, 124, LA3BI
Arkiv Rudolf F. Staritz

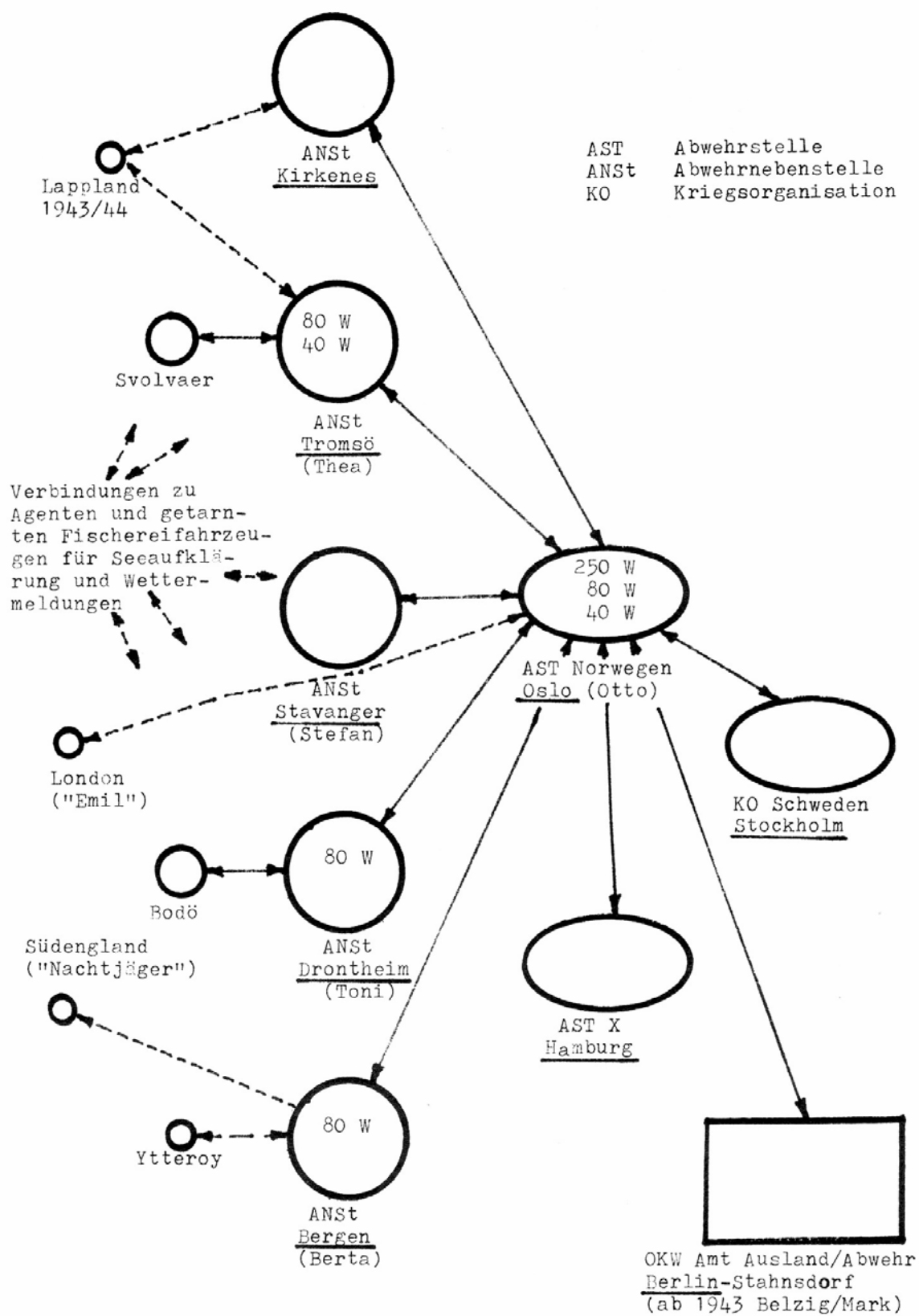
Ein Funker

Sender SE 90-40

Sender 89-80

Funknetz

Ei lita historie om illegal radiolytting under krigen

av Bjørn Eithun

Hjemme på Sinsen hadde vi i min oppvekst en fin sølvpokal med inskripsjon. Den hadde min far, Jon Eithun fått rett etter krigen, antakelig allerede i fredsdagene. Jeg var åtte år våren 1945 og husker at pokalen kom i hus. Ei tekstlinje er gravert i sirkel på stetten:

JOHN EITHUN MED TAKK FOR ADGANG TIL ILLEGAL RADIOLYTTING I KRIGSÅRENE 1943-1945. CARL P. SCHOU

(Far skreiv navnet sitt både med og uten h, John og Jon). Pokalen er 23 cm høy.

Som de fleste andre, leverte far inn familiens radio i 1941. Det var en stor, ganske ny og flott Philips, som han hadde merka med sine navneskilt, stifta på innsida av radiokassa, i håp om å få radioen tilbake. Den så vi aldri mer. Men far ordna seg på annen måte. Han var snekkermester og dreiv eget verksted i Sagveien 21 ved Beyerbrua i

Oslo. Det var et gammalt industrikompleks. Verkstedet var i bygningens første etasje og underetasjen. Under dette igjen var det også rom, som jeg ikke kan huske var særlig tilgjengelige og som jeg aldri var nede i. Nedgangen var gjennom ei lita dør nederst i ei trang trapp. Her nede stod altså ulovlig radioutstyr. Hva slags utstyr det var spurte jeg aldri om, og hvordan de

hadde ordna seg med tilstrekkelige antenner, veit jeg heller ikke. Men jeg veit at det var stadige besøk. Folk kom og folk gikk, antakelig etter visse mønster. En av dem som i en periode kom nokså regelmessig, var Carl P. Schou. Han veit jeg lite om, men har forstått at han hadde noe med Hjula Væveri å gjøre, som lå rett over gata.

Hjemme hadde far slått opp et stort Europakart på døra inne i stua. Der dreiv han og plotta inn krigens bevegelser, hvordan frontene flytta seg. Jeg husker han streka og tegna med røde og blå fargeblyanter. Seinere har jeg jo skjønnet hvordan han kunne holde seg så godt orientert som han tydeligvis gjorde, men jeg kan ikke huske at det noen gang var snakk om kilder for kunnskapen. Vi var nok heldige når dette med illegal radiolytting aldri kom ut. Det kunne ha gått riktig ille.

Også tyskerne hadde lokaler i Sagveien 21, jeg tror det bl.a. var lager av militære effekter og propagandamateriell, og jeg husker at det var atskillig trafikk. I hvert fall én gang kunne det ha gått galt. I

mangel av bil brukte far sykkel for å komme seg rundt. Titt og ofte frakta han ting med den, noe de tyske vaktene skulle kontrollere når han skulle inn på området. Far sa at det i ganske lange perioder var de samme soldatene som stod vakt, og etter hvert kjente de hverandre på et vis. Far blei som regel vinka forbi. Men en gang var det nytt vaktmannskap. I sykkelbagasjen hadde han denne kvelden en radio. Was ist das? spør tyskeren. Bombe, bombe, sier far og tar sjansen på å være morsom. Han var heldig med den. Det blei ingen kontroll. Tyskeren skjønte vel at den var i drøyeste laget. Far sa, at det nok var den alvorligste hendelsen i forbindelse med radioene hans. Ikke for det. Det kunne lett ha gått galt ellers også. Tyskere kunne dukke opp når som helst, og det var dessuten nok av nordmenn som ikke var til å stole på. Rett som det var kom det tyskere inn på verkstedet. Noen var kanskje snekkere sjøl, eller kanskje de bare ville ha litt avveksling i sine rutiner. Men det kunne en ikke regne med. Det var en utrygg og farlig verden.

Carl P. Schous sølvpokal er nå i mitt eie, og jeg tar godt vare på den.

PS. Bjørn Eithun var klassekamerat av meg på gymnasiet. Da jeg hørte at hans far hadde fått en pokal som takk for illegal radiolytting, ba jeg ham skrive ned historien. Dette var noe jeg aldri hadde hørt om før og som gjorde inntrykk på meg.

Erling Langemyr nr. 124, LA3BI

Utførsel av kunst- og kulturgjenstander Hva er lov?

av Erling Langemyr, 124, LA3BI

I dag hvor det handles på nett og med bankkort i stor utstrekning, er det kanskje på sin plass å se hva loven sier om kulturminner.

<< **Lov om kulturminner**>> skal sikre at også kommende generasjoner skal få nytte og glede av kulturarven.

Lovens forbud mot utførsel av kulturminner har til formål å verne og ta vare på faste og løse kulturminner som er en viktig del av Norges kulturarv og historie. I tillegg skal den sikre dokumentasjon og kunnskap om de kulturminner som tillates ført ut av landet.

Det kreves utførselstillatelse for kunst- og kulturgjenstander som omfattes av lovens §23. Kunst- og kulturgjenstander en må søke utførselstillatelse for er blant annet:

Mynter, arkivsaker, manuskripter, segl og signeter, møbler, og annet innbo eller løsøre, drakter, våpen, og liknende av kunst-, kultur- eller personalhistorisk interesse som er mer 100 år. Når særlige grunner taler for det, kan departementet fastsette at utførselsforbudet skal omfatte slik gjenstander uten hensyn til alder.

Det er særlig den siste setningen vi bør legge merke til. Listen er ikke uttømmende, men ment som veiledende eksempler.

Hvordan søke?

Kultur- og kirkedepartementet har utpekt 12 institusjoner til å behandle søknader og fatte vedtak om kunst- og kulturgjenstander. Søknad skal skrives på fastlagt skjema som finnes på www.abm-utvikling.no. (ABM-utvikling, Statens senter for arkiv, bibliotek og museum). Søknaden med fotografier av gjenstanden sendes i god tid til den institusjonen som skal fatte vedtak. For våre radioer og annet teknisk utstyr blir det: Norsk Teknisk Museum, tlf 22 79 60 00, www.tekniskmuseum.no. og Forsvarsmuseet, tlf 23 09 35 82, www.mil.no/felles/fmu

Vedtaksinstitusjonen utarbeider en utførselstillatelse som må følge gjenstanden ved grensepassering.

Ved tvil

Hvis det er tvil om gjenstanden omfattes av utførselsforbudet eller om hvor søknaden skal sendes, kan spørsmålet rettes til ABM-utvikling, www.abm-utvikling.no, eller den vedtaksinstitusjonen som er mest nærliggende.

Utførselstillatelse

Utførselstillatelse skal normalt gis hvis ikke kulturgjenstanden er av stor betydning for forskning, bevaring og formidling av Norges kulturarv. Utførselstillatelsen kan gis permanent eller for et gitt tidsrom.

Tollvesenet

Tollvesenet fører kontroll med at kulturminner ikke føres ut av landet i strid med kulturminneloven, eller i strid med de generelle reglene om utførselsdeklarasjon, se eget regelverk www.toll.no.

Straff

Den som forsettelig eller uaktsomt overtrer utførselsforbudet, straffes med bøter eller fengsel inntil ett år. Under særlige skjerpende omstendigheter kan fengsel inntil to år anvendes. Medvirkning til og forsøk på ulovelig utførsel straffes på samme måte (kulturminneloven §27).

Klageinstans

ABM-utvikling er klageinstans med unntak av saker som er avgjort av Riksantikvaren, der Miljøverndepartementet er klageinstans, og saker som gjelder samiske kulturminner, der Sametinget er klageinstans.

Grammofonstifte-esker

av Nils Mathisen. Medlem nr. 262

Det er morsomt og interessant hver gang NRHF's kvartaltidsskrift "Hallo, hallo" dukker opp i postkassen. Jeg finner alltid noe leseverdig; kompliment til dere i redaksjonen.

Siste utgave, nr. 98 fra mai -07, er intet unntak i så måte. Grammofonstifte-esker var vel en artig nyhet for mange? Jeg ble minnet om min egen beskjedne, lille samling, som har ligget bortgjemt i flere decennier! De (eskene) ble tatt frem, lagt på et bord med passende belysning og høytidelig avfotografert.

Antall esker hos meg er så lite at det knapt kan kalles en "samling". Likevel, jeg fant ingen av mine seks esker (se bildet) på den flotte kolleksjonen til Erik Steen. Et par av mine er tatt med fra USA, men jeg kjenner lite eller ingen ting til typer, fabrikanter eller øvrige data, bortsett fra at alle mine er pakket i blikk-

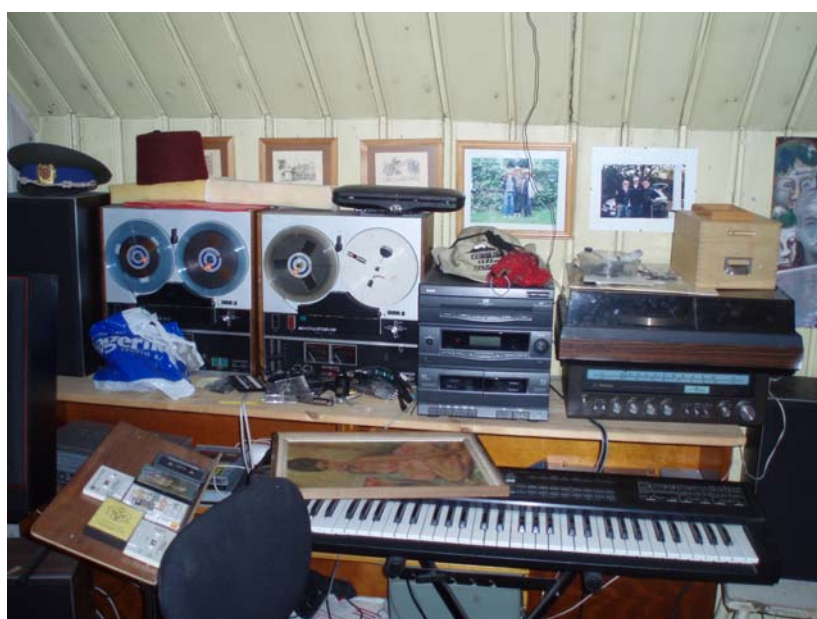
esker. (Jeg har et par "dubletter" også). Denne type samling er jo artig, da, og lite plasskrevende er den jo også. Jeg har i hvert fall tenkt å ta vare på mine esker.

Når jeg spiller 78-plater på plate-skifter fra -50-tallet, står mine barnebarn høytidelig og lytter oppmerksomt og beundrende på denne for dem underlige teknikken, og faktisk med god lyd! Men så spiller jeg da også på kvalitetsutstyr, nemlig Tandbergs Huldra 4 i gulv-kabinett, med båndspiller og plate-skifter! Alt forært meg av tidligere, forlengst avdøde, teknisk direktør Landstad, i firma Helly-Hansen, Moss. Jeg måtte jo si ja-takk, da dette generøse tilbudet ankom. Dette er også en del av vår kultur, vel verdt å ta vare på. Som dere alle i NRHF er så flinke til.

Kanskje flere av NRHF's medlemmer vil vise frem sine nåle-esker?

Fra Nils Mittet har vi mottatt noen bilder fra hans radioverksted og samling:

ANNONSER

Gratis annonser for medlemmene. De må være radio/elektronikk/grammofon/telefon relaterte.

Kjøpes:

Ønsker å kjøpe en Radionette
Soundrecorder i bra stand.

Thor Øystein Wilhelmsen

Olum

3520 Jevnaker

Tlf.419 28 482

Epost: toew@online.no

Kjøpes:

Til min samling ønsker jeg å kjøpe en
NRS 100 norskbygd sender / mottaker.
Jeg er også interessert i x-tysk panser
headsett og ett NA6 power. Jeg trenger
også ett lokk til Torn EB.

Carl Johan Kallevik. Tlf. 924 46 671

Mail: carljk@start.no

Kjøpes:

Ønsker å kjøpe Radionette SM 230/250.

Fredrik Hildisch

Tlf. 32 15 74 79

Selges:

Tandberg modell NO 2060.

Tandberg modell NO 220.

Morsenøkkel Buzzer Sig Training. YA
2488.

Torn E B. Nr 11844-43. Apparatet er
komplett med batterikasse og 2 stk.
høretelefoner. Kan leveres med power
90V-2. Volt. Power er ikkje original
Ring for info.

Jan Riisnes, 6969 Straumsnes

Tlf. 57 73 51 91

Kjøpes:

Philips 203U Rundradiomottagare.
Erbjudande helst via e-post.

Timo Halen, Box 146

FIN-06101 Borgå, Finland

Mobil: +35 840555552

E-post: zz@jippii.fi

Selges:

Hallicrafter Model SX-101A for AM CW
og SSB på 10 15 20 40 og 80m. 105-
125V 50/60Hz 115W. Trafo 230-114V..
50x26x44 cm dyp. Vekt 35kg trafo 15kg.
Komplett Manual medfølger.

Knut, LA4IF Tlf. 907 97 679

Bøker til salgs fra NRHF (se også side 45):

7. *Radioagentene i Trøndelag. Overvåkingen som lammet den tyske nordflåten* av Magne Lein. Utg. 2006. Signert eksemplar kr 350,-
8. *Spioner i eget land* av Magne Lein. utg. 2003, 356 s., Innb. Signert eksemplar, kr. 350,- (fritt tilsendt)
9. *Fra tekstilvev til verdensvev* av Magne Lein. utg. 2000, 320 s., Innb. Signert eksemplar, kr. 150,-
10. *Populær Radio Mekanikk* nytrykk 2001, 96 s., kr. 130,-
11. *Lærebok i elementær radioteknikk* av Dick Gjerding utg. 1961, 160 s., Uinnb., kr. 30,-
12. *N. Jacobsen Elektriske Verksted katalog 1924*, nytrykk, kr. 50,-
13. *Servicemanual for AN/GRC-165* nytrykk, kr. 160,-
14. *Wireless Set No 18* (manual), nytrykk, kr. 50,-

Engelsk morse signallampe fra WW2

Boks med morsenøkkel til signallampa

GASTOR RADIO
6510
MILWAUKEE, WIS.
MADE IN U.S.A.